

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 18-19 ΦΥΛΛΟΥ
ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,

(1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1952)

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ,
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Ίδού ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν
τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ...».

(Γαλ. 5, 7)

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΠΑΤΗΡ,,

«Πατέρα» ὠνόμαζεν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Κοινότης τὸ κατ' ἀρχὰς τὸν Ἐπίσκοπόν της, τιμῆς, σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ἕνεκα. Ἐνωρὶς ἤδη ἐξετάθη ἡ προσωνομία ἐκ τῶν Ἐπισκόπων εἰς τοὺς πρεσβυτέρους, τοὺς διακόνους, τοὺς μοναχοὺς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς λαϊκοὺς, ὁσιομάρτυρας καὶ ὁμολογητὰς τῆς πίστεως καὶ γενικῶς τοὺς διαπρέψαντας ἐπὶ ἐξαιρέτῳ παιδείᾳ, ἀγιότητι βίου, ὀρθοδοξίᾳ καὶ προβαλλομένους ὡς ὑπόδειγμα ἀληθοῦς καὶ τελείου χριστιανοῦ τῆ Ἐκκλησίᾳ.

Ἦδη ὁ προχριστιανικὸς κόσμος εἶχε τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος τῶν νέων ἦτο ὁ «Πατήρ» τούτων, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἀνεγέννησε καὶ ἀνέπλασε τοῦτους κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ἀκριβῶς γράφει ὁ Ἐθνικὸς Λιβάνιος εἰς τὸν Ἀμφιλόχιον, τὸν πατέρα τοῦ ὁμωνύμου μητροπολίτου Ἰκονίου τὴν ὑπ' ἀριθ. 634 ἐπιστολὴν του (Libanii opera, recensuit Richardus Foerster (ἐκδ. Teubner). Τόμ. X, 581/2), ἵνα συγχαρῆ τῷ πατρὶ Ἀμφιλοχίῳ διὰ τὴν σύνεσιν, τὸ ἦθος καὶ τὴν περὶ τὰ γράμματα ἔφεσιν τῶν παρ' αὐτῷ μαθητευομένων υἱῶν του, ταῦτα λέγων: «Ἐμὲ δὲ τούτοις οὐκ ὀλίγα ποιεῖ πατέρα ὢν κεφάλαιον τὸ πρὸς λόγους εὖ πεφυκέναι».

Ἐν τῇ Π. Δ. ἀπαντᾷ ὁ ὄρος «υἱοὶ Προφήτου» διὰ τοὺς ἀκολουθοῦντας τὰ διδάγματα τῶν Προφητῶν. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐξετάσωμεν καὶ παραπλησίους ὄρους τοῦ ὀνόματος «Πατήρ» καὶ «Υἱός» ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ πνευματικοῦ «Πατρὸς» καὶ τοῦ πνευματικοῦ «Υἱοῦ», μάλιστα δ' ἐν θρησκευτικῇ ἐννοίᾳ, ἐν τῇ Π. Δ. Κυρίως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα ἡ χριστιανικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ σημασία τοῦ ὄρου «Πατήρ».

Ἐν τῇ Κ. Δ. οἱ ὄροι «Πατήρ» καὶ «Γίδς» ἢ «Τέκνον» χρησιμοποιοῦνται ἐν πνευματικωτέρα χριστιανικῇ ἐννοίᾳ καὶ δηλοῦν ὁ μὲν πρῶτος τὸν κήρυκα τῶν Ἀληθειῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅστις ἀναγέννησεν ἐν Χριστῷ τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ καὶ βαπτισθέντας· ὁ δὲ δεύτερος τὸν ἐν Χριστῷ ἀναγεννηθέντα, πιστεύσαντα καὶ βαπτισθέντα. Θαυμάσιον χωρίον δηλωτικὸν τῆς σημασίας τῶν ὄρων τούτων εἶναι τὸ τοῦ Ἀπ. Παύλου Α΄ Κορ. 4, 14: «Οὐκ ἐντρέπωμαι ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νοουθετῶν. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα». Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ γίνεται φανερά ἡ πνευματικὴ καὶ θρησκευτικὴ σημασία τῶν ὄρων «Πατήρ» καὶ «Τέκνον», ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν σημασίαν τὴν ἀποδιδομένην ὑπὸ τῶν ἀρχαίων εἰς τοὺς «παιδαγωγοὺς». «Πατέρας» δῆλον ὅτι ἐκάλουν οἱ Ἀρχαῖοι τοὺς «παιδαγωγοὺς» αὐτῶν, ἑαυτοὺς δὲ «τέκνα» τούτων. Ἀλλ' ἐν χριστιανικῇ, καὶ δὴ καὶ ἐκκλησιαστικῇ ἐννοίᾳ, οἱ ὄροι σημαίνουν ὅτι ἀνωτέρω ὑπεδηλώσαμεν, τὴν ἐν Χριστῷ δηλ. ἀναγέννησιν καὶ διάπλασιν τῆς καρδίας διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν Ἀληθειῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Καὶ εἰς τὴν μεταποστολικὴν ἐποχὴν χρησιμοποιοῦνται οἱ ὄροι ἐν θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ ἐννοίᾳ. Πολλάκις καὶ οἱ Ἐθνικοί, σκώπτοντες τοὺς ποιμένας τῶν χριστιανῶν, ἐκάλουν τούτους «πατέρας» αὐτῶν. Οὕτως ὁ ἅγιος Πολύκαρπος Σμύρνης ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων, κατὰ τὸ ἀρχαιότατον Μαρτύριόν του, «ὁ τῆς Ἀσίας διδάσκαλος, ὁ πατήρ τῶν χριστιανῶν» (Μαρτύρ. Πολυκ. XII, 2). Εἰς τὸ γράμμα, ὅπερ ἀπέστειλαν οἱ Ὁμολογηταὶ τῆς Λυῶνος (177)8 πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης Ἐλευθέρον, προσφωνεῖται οὗτος διὰ τοῦ «πάτερ Ἐλευθέρε» (Εὐσεβ. Ἐ. Ἱ. 5, 4, 2). Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ ὄνομα «Πάπας» ἐπεκράτησε ἢ ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ῥώμης ἀπὸ τοῦ θου αὐτῶνος. Ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος ποιεῖται εὐφημον μνεῖαν ἐν τινι πρὸς Ὀριγένην ἐπιστολῇ του τῶν διδασκάλων καὶ φίλων αὐτῶν Πανταίνου καὶ Κλήμεντος Ἀλεξανδρείας καὶ ἐπάγεται: «Πατέρας γὰρ ἴσμεν τοὺς μακαρίους ἐκείνους» (Εὐσεβ. Ἐ. Ἱ. 6, 14, 9). Ὁ Ἐπίσκοπος Καρχηδόνας Κυπριανὸς ἔλαβε περὶ τὸ 251 ἐπιστολὰς μετὰ τῆς προσφωνήσεως «Cypriano P a p a e» (Cyrp. Ep. 30, 31, 36). Ἐκτοτε συχνότεραι καθίστανται αἱ μαρτυρίαι

«Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίζατε τὰς καρδίας ὑμῶν...»

(Ἱακ. 5, 8)

διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόματος «Πατῆρ» ἐν ἐκκλησιαστικο-
 θρησκευτικῇ σημασίᾳ. Μάλιστα οἱ ὄροι ἐπεξετάθησαν οὐ μόνον
 εἰς πάντας τοὺς ζῶντας πνευματικοὺς ποιμένας τῶν χριστιανῶν
 — ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους —, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς
 — θεογεῖτας, τοὺς πάλα ποτὲ διαλάμπαντας (Εὐσ. Ἐ. 1. 7, 7, 4),
 τοὺς ὁποίους μάλιστα ὡς μάρτυρας τῆς ὀρθῆς διδασκαλίας τῆς
 Ἐκκλησίας ἐπεκαλεῖτό τις (Μ. Βασ. Ἐπ. 140, 2. Γρηγ. Ναζ.,
 Λόγ. 33, 15. Κυρίλλ. Ἀλεξ., Ἐπ. 39). Ὡς μάρτυρες δὲ τῆς ἐκ-
 κλησιαστικῆς παραδόσεως γίνονται οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ παρελθόν-
 τος, ἀλλὰ καὶ ἕτεροι μεγάλοι ἐκκλησιαστικοὶ Μορφαί, ὠρισμένη
 «αὐθεντία», γίνονται οἱ «Πατέρες», οἵτινες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου
 Πνεύματος καθοδηγούμενοι, διετύπωσαν τὴν ὀρθόδοξον διδασκα-
 λίαν τῆς Ἐκκλησίας. Πρῶτος ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἔθραυσε τὰ
 περιωρισμένα ὄρια τῆς χρήσεως τοῦ ὄρου διὰ τοὺς ἱερωμένους
 καὶ ὠνόμασε ἕνα μὴ ἐπίσκοπον, ἦτοι τὸν Ἱερώνυμον, «πα-
 τέρα τῆς Ἐκκλησίας», λόγῳ τῆς ἐξαιρέτου αὐτοῦ παιδείας καὶ
 ἀγιότητος. Βαθμηδὸν ἐκτείνεται ὁ ὅρος καὶ εἰς τοὺς μοναχοὺς,
 ὁσιομάρτυρας, ὁμολογητὰς καὶ λαϊκοὺς ἔτι, τοὺς διαπρέψαντας
 ἐπὶ ἀγιότητι βίου, ὀρθοδόξῳ διδασκαλίᾳ καὶ συγγραφικῇ δράσει.
 Κατὰ τὰς Οἰκουμενικὰς καὶ τὰς ἄλλας Συνόδους ἢ ἐκ τῶν «Πα-
 τέρων» μαρτυρία ἐθεωρεῖτο τὸ ἀψευδὲς τεκμήριον τῆς διατυπώ-
 σεως τῆς ἐπισήμου διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου εὐρυνθεῖσαν καὶ ἐκτα-
 θεῖσαν ἔνοιαν τοῦ ὄρου «Πατῆρ» παρέλαβεν εἶτα ὁ περίφημος
 Βικέντιος ὁ ἐκ Δειρίου ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ (434) «Commo-
 nitorium» (= Ὑπόμνημα). Οὗτος ἐπίσης ἐξέθεσε τὸ πρῶτον, οὖ-
 τως εἰπεῖν, θεωρίαν «τῆς ἐκ τῶν Πατέρων ἀποδείξεως» (41 ἐ.).
 Τὸν ἀρχαιότερον δὲ Πίνακα τῶν ἀναγνωρισθέντων καὶ μὴ ἀνα-
 γνωρισθέντων ὡς «Πατέρων» ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων παρέ-
 χει τὸ οὕτω καλούμενον Γελασιανὸν Decretum, «De libris
 recipiendis et non recipiendis» (= Περὶ τῶν ἀνεγνωρισμένων
 καὶ μὴ ἀνεγνωρισμένων βιβλίων) ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν
 ἰσχυρὰν πάντως ἔξαρσιν τῆς κοινότητος τῶν «Πατέρων» μετὰ τῆς
 διδασκαλίας τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ
 περίφημον Decretum Gelasianum δὲν ἀνήκει εἰς τὸν Πάπαν
 Γελάσιον Α' (492|6), οὗτινος τὸ ὄνομα φέρει, ἀλλ' εἶναι ἔρ-
 γον τῶν ἀρχῶν τοῦ ΣΤ' αἰῶνος.

Ἐναντιβόλως δὲν ὑπῆρχεν ὠραιότερος καὶ ἐπιτυχέστερος

«Ὑπόδειγμα λάβετε, ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακρο-
 θυμίας τοὺς προφήτας, οἱ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι Κυρίου».

(Ἰακ. 5, 10)

τίτλος ἀπὸ τὸν τίτλον τοῦ « Πατρός », τὸν ὅποιον ὡς ἐξ ἐνοπί-
κτου ἢ ἀγνή χριστιανικὴ ψυχὴ ἀφιέρωσεν, ἀπὸ ἐκχειλίζουσαν
εὐγνωμοσύνην κινουμένην, εἰς τοὺς πνευματικούς καὶ ἁγίους θρη-
σκευτικούς ἡγέτας αὐτῆς. Διότι, ὅπως ὁ φυσικὸς πατήρ μας φρον-
τίζει διὰ τὴν διαφύλαξιν, τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν πρόοδον, τὴν προ-
αγωγὴν καὶ ἀνάδειξιν μας ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, οὕτω πῶς καὶ οἱ
πνευματικοὶ « Πατέρες » τῆς Ἐκκλησίας μας, προστατεύουν
ἡμᾶς μὲ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν των ἀπὸ τὴν ἀποπλάνησιν
καὶ τὴν διαφθοράν. Μᾶς ποδηγετοῦν εἰς τὸν ὀρθὸν δρόμον τῆς
πνευματικῆς ζωῆς· μᾶς χορηγοῦν πλοῦσια τὰ πνευματικὰ μέσα
ν' ἀναδειχθῶμεν ἐν τῇ χριστιανικῇ στίβῳ καὶ πρὸ πάντων μᾶς
προβάλλουν τὸν ἅγιον αὐτῶν βίον καὶ τὸ ὑπέροχον αὐτῶν παρά-
δειγμα, διὰ νὰ φιλοτιμούμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ μιμούμεθα τούτους ἐν
τῇ βίῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς πίστεως.

Πόσῃ λοιπὸν χαρὰν καὶ ὑπερφάνειαν πρέπει νὰ αἰσθάνω-
ται καὶ οἱ διάδοχοι καὶ κληρονόμοι τοῦ ἁγίου τούτου τίτλου τοῦ
ἐκκλησιαστικοῦ « Πατρός ». Ἀλλὰ καὶ πόσῃ εὐθύνην ἐπωμί-
ζονται οἱ φιλῶ μόνον τίτλῳ τὴν τιμητικωτάτην προσωνυμίαν φέ-
ροντες, διὰ δὲ τοῦ βίου καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν πόρρω τοῦ
ὑποδείγματος τῶν τῆς Ἐκκλησίας « Πατέρων » ἀπέχοντες.
Μέγας καὶ ὑψηλὸς ὁ τίτλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ « Πατρός ».
Μεγάλη καὶ ὑψηλὴ ἡ ἀποστολὴ πάντων τῶν Ἱερατικῶν, τῶν καὶ
« Πατέρων » προσφωνουμένων. Μακάριοι δὲ οἱ ἄξιοι πνευμα-
τικοὶ « Πατέρες ».

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

— II —

ΤΟ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΚΑΙ Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων τομέων τῆς ἐκκλησιαστικῆς δρά-
σεως, ὁ ὅποιος θὰ προβάλλῃ ὁμοίως μετὰ τῶν ἄλλων τὰς ἀξιώσεις
του κατὰ τὴν ἀρχομένην χειμερινὴν περίοδον πνευματικῆς ἐργα-
σίας, εἶναι ἀναμφιδόλως ἡ χριστιανικὴ μόρφωσις τῆς νεότητος.
Διὰ κάθε ἐφημέριον ἢ ἐν τῇ Κατηχητικῇ Σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐ-
τοῦ ποιμαντικῇ ἐργασίᾳ μεταξὺ τῶν παιδιῶν ἀποτελεῖ προνόμιον
ἰδιαίτερον, ἀλλὰ καὶ εὐθύνην μεγίστην. Προνόμιον, διότι, ἐπιθέ-

«Τίς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ἑμῖν; Δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀνατρο-
φῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πρακτικῇ σοφίᾳ».

(Ἰακ. 3,13)

των αὐτὸς τὴν σφραγίδα τῆς πίστεως ἐπὶ τῆς εὐπλάστου ψυχῆς τοῦ παιδός, καὶ διαμορφῶντων χριστιανικῶς τὸν χαρακτήρα του, συμβάλλει σπουδαίως εἰς τὴν ἀσφαλῆ θεμελίωσιν τῆς ὅλης ζωῆς του ὡς αὐτοῦ καὶ ὡς μέλους τῆς κοινωνίας· καὶ εὐθύνην, διότι ἐκ τοῦ δεξιῦ ἢ ἀδεξιῦ χειρισμοῦ τῆς παιδικῆς ψυχῆς θὰ ἐξαρτηθῆ κατὰ μέγα μέρος οὐχὶ μόνον τὸ πνευματικόν, τὸ ψυχικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινωνικὸν μέλλον τοῦ παιδός.

Ἄν ἐπομένως ὁ ἱερεὺς ἔχη ὑποχρέωσιν μετὰ πολλῆς περισκέψεως νὰ μεριμνᾷ καὶ ἀπασχολῆται δι' ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐνορίας του, τὰ ὁποῖα εἶναι εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐμπειπιστευμένα, πολὺ περισσότερον ὀφείλει νὰ φροντίζη, ὅπως καταστήσῃ τὸν ἑαυτὸν του ποιμένα καλὸν τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ του μικρῶν καὶ μεγάλων παιδίων. Αὐτὰ πρέπει νὰ ἀπαρροφῶν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἐνδιαφέροντός του καὶ τῆς μερίμνης του ἀπ' αὐτὰ πρέπει νὰ κυριαρχῆται κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ σκέψις του καὶ ἡ ψυχὴ του. Εἶναι οἱ τρυφεροὶ βλαστοί, οἱ ὁποῖοι ζητοῦν περισσότεράν τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ γεωργοῦ· τὰ ἄκακα ἄρνια, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκη τῆς συνεχούς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ ποιμένος· οἱ ἀνθοὶ τοῦ χριστιανικοῦ δένδρου, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν ἰδιαίτεράν περιποίησιν καὶ φροντίδα. Καὶ ἡ φροντίς αὐτὴ θὰ ἐκδηλωθῆ καὶ ἄλλως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου.

Ἐν προκειμένῳ οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρχη ἀμφισβήτησις, ὅτι ὁ κυρίως ὑπεύθυνος διὰ τὸ κατηχητικὸν ἔργον εἶναι ὁ κληρικὸς, ὁ ἐφημέριος. Ἡ χριστιανικὴ μόρφωσις τῆς νεότητος, καθὼς καὶ τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν γένει διδακτικὸν ἔργον, κατὰ πρῶτον καὶ κυριώτατον λόγον εἶναι καθήκον τοῦ κλήρου, τὸ ὅποιον οὗτος καλεῖται νὰ ἐπιτελέσῃ παραλλήλως πρὸς τὸ ἀγιαστικὸν καὶ τὸ διοικητικόν. Οἱ κληρικοὶ, καὶ μάλιστα οἱ ἐφημέριοι, εἶναι οἱ φυσικοὶ διδάσκαλοι τῆς χριστιανικῆς κοινότητος. Ἐπομένως καὶ ἡ κοινωνία τῶν παρ' ἐκάστη ἐνορίᾳ παιδίων, ἀποτελοῦσα μέρος τῆς πνευματικῆς τοῦ ἐφημερίου δικαιοδοσίας, παρ' αὐτοῦ ἀναμένει τὴν χριστιανικὴν καθοδήγησιν. Αὐτὸς εἶναι ὁ πατήρ καὶ ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ὁδηγὸς τῶν πνευματικῶν του τέκνων. Ἐπειτα ὁ ἀπώτερος σκοπός, πρὸς τὸν ὅποιον κατατείνει τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, συμπίπτει πρὸς ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία ἐπιδιώκει. Ἀποβλέπει καὶ τοῦτο εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐν τέλει εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν.

«Εἰ δὲ ζῆλον μικρὸν ἔχετε καὶ ἐπιθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ καυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἀνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχικὴ, δαιμονιώδης».

(Ἰακ. 3,14-15)

Ἄν δὲ διὰ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας ὁ κληρικός ὀφείλῃ περισσότερο παντὸς ἄλλου ν' ἀπασχολῆται καὶ νὰ ἐργάζεται, εἶναι αὐτονόητον ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς τοῦ Κατηχητικού Σχολείου ταυτίζεται πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ κληρικός πρέπει νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ὡς τὸν κυρίως ὀφειλέτην καὶ ὑπεύθυνον ἐν τῇ κατηχητικῇ διακονίᾳ.

Βεβαίως τὸ κατηχητικὸν ἔργον δὲν εἶναι ἔργον εὐκολον. Τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς αὐτὸ εἶναι πολλὰ καὶ δυσεπίλυτα, αἱ δυσκολίαι ἐνίοτε μεγάλαι καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ ἐργάτου δὲν εἶναι ἐστερημένη ἀγωνίας καὶ πικριῶν· διὰ δὲ τὸν ἡφμέριον, πεφορτισμένον σήμερον μὲ πλῆθος ὑποχρεώσεων, πολλάκις ξένων καὶ πρὸς τὸ κυρίως ποιμαντικὸν αὐτοῦ ἔργον, ἡ βαρύτης τοῦ ἔργου γίνεται περισσότερο αἰσθητή. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐν τῇ μέσῳ τῶν δυσκολιῶν τούτων εὐρίσκεται καὶ ἡ μεγαλύτερα ψυχικὴ ἀπόλαυσις τοῦ ποιμένου. Ὁ κόπος του εἶναι ἄξιος καὶ εὐλογημένος, ἡ ἀγωνία του εἶναι ἀγωνία ὠραία, αἱ δὲ ἀναπόφευκτοι πικρίαι φέρουν συνηθέστατα κάποιαν ἀπροσδιόριστον τόνωσιν τῆς ψυχῆς. Οὕτω τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον, τὸ ὅποτον εἶναι ἐν διαρκῆς πρόβλημα, δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀποτελεῖ συγχρόνως μίαν ἀπὸ τὰς τερπνοτέρας σφαίρας ποιμαντικῆς ἐργασίας. Ὁ ἡφμέριος ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τὸ κατηχητικὸν ἔργον καὶ γνωρίζει νὰ ζῆ τὴν χαρὰν του, δοκιμάζει ψυχικὴν ἱκανοποίησιν καὶ ἀπόλαυσιν, τὴν ὁποίαν τόσον πλουσίαν ἴσως ἀπὸ κανένα ἄλλον τομέα τῆς ποιμαντικῆς του δράσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντλήσῃ. Εἰς τὴν ἰδικὴν του ψυχὴν διοχετεύεται ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν του, ὁ δὲ ἐνθουσιασμὸς τῶν παιδικῶν φαλάγγων γίνεται ἡ ζεῖδωρος πνοή, ἡ ὁποία ὑπεγείρει τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ὅλης διακονίας του.

Ἄς σκεφθῆ λοιπὸν σοβαρῶς ἐπὶ τῆς ὑποχρεώσεώς του αὐτῆς κάθε ἡφμέριος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰς ἀπαιτουμένας ἱκανότητας, ὅπως ἐργασθῆ εἰς τὸν τομέα τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου. Ὁ Θεὸς θὰ ζητήσῃ λόγον διὰ πᾶσαν ἀμέλειαν ἢ ψυχρότητα, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπιδείξωμεν ἔναντι τοῦ καθήκοντός μας αὐτοῦ. Ὅταν ποικίλομορφοὶ διαφωτισταὶ ζητοῦν μὲ πάντα τρόπον νὰ κατακτήσουν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν ψυχὴν τῆς νεότητος, πῶς θὰ δικαιολογηθῆ ἡ ἀπραγμοσύνη ἢ ἡ χλιαρότης τοῦ πνευματικοῦ πατρός, ὅστις ἀρνείται ἐν τῶν κυρίων αὐτοῦ καθηκόντων; Εἰς τοιαύτας περιπτώ-

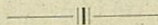
«Ὁ ἐπιστρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πληθὺς ἀμαρτιῶν».

(Γαλ. 5,20)

σεις αἱ εὐθῦναι μεγαλώνουν καὶ τὰ ὄρια τῶν διευρύνονται. Διὰ τοῦτο ἡ κατηχητικὴ διακονία πρέπει νὰ γίνῃ παρ' ἐκάστη ἐνορία ἢ ψυχὴ τοῦ ἐφημεριακοῦ ἔργου. Τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἀπαιτεῖ οὐχὶ ἀπλῶς τὴν παθητικὴν παρουσίαν, ἀλλὰ τὴν προσωπικὴν συμμετοχὴν τοῦ ἐφημερίου, ὁ ὁποῖος ὡς πραγματικὸς πατήρ θὰ ἔχῃ προσωπικὴν τὴν εὐθύνην τῆς καθοδηγήσεως καὶ χειραγωγίας τῶν τέκνων του, προφυλάσσωσιν αὐτὰ ἀπὸ πάσαν παραπλάνησιν. Μὴ τὸ ἀρνούμεθα: Τὰ παιδιὰ μας αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τοῦ γάλακτος ἢ τῆς στερεωτέρας τροφῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως· καὶ τὸ χέρι τοῦ πατέρα ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν περισσότερον παντὸς ἄλλου νὰ κινήθῃ, διὰ νὰ φέρῃ τὴν ἀγνὴν καὶ ὑγιᾶ τροφήν εἰς τὸ ἀνοικτὸν στόμα τοῦ παιδιοῦ του.

Ἄλλ' ἂν ὁ ἐφημέριος δὲν ἔχῃ τὰς φυσικὰς ἢ καὶ ἐπικτήτους προϋποθέσεις διὰ τὸ ἔργον αὐτό; Θὰ στερήθῃ τότε τοῦ μεγάλου προνομίου καὶ τῆς ἰδιαίτερας χαρᾶς νὰ ἐργασθῇ διὰ τὸν χριστιανικὸν καταρτισμὸν τῶν παιδιῶν του; Περὶ αὐτοῦ θὰ λεχθῶσι προσεχῶς ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ παρόντος Περιοδικοῦ τὰ δέοντα.

Ἄρχιμ. ΒΑΡΝΑΒΑΣ ΤΖΩΡΤΖΑΤΟΣ
Διευθυντῆς Κατηχητικῶν Σχολείων
παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ

Ο ΙΕΡΕΥΣ ΚΑΙ Η ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΙΣ

Ἡ Ἐκκλησία ἰδρῦθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς ἐκπλήρωσιν σκοποῦ καθωρισμένου ὑπὸ τοῦ ἰδίου: νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, νὰ τὸν συμφιλιώσῃ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ τὸν παρασκευάσῃ διὰ νὰ ἀποθῇ πολίτης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ «κληρονόμος Θεοῦ, συγκληρονόμος δὲ Χριστοῦ» (Ρωμ. γ' 17). Δι' αὐτὸν ἄλλως τε τὸν λόγον καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ «ἐκένωσεν ἑαυτὸν... γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλ. β' 7-8). Ἄν ὁ ἄνθρωπος, μετὰ τὴν παρακοὴν τῶν πρωτοπλάστων, δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δὲν θὰ συνετελεῖτο οὔτε ἡ ἐνανθρώπις τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἡ σταυρικὴ Του θυσία καὶ ἡ ἰδρυσις τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ συνεχίσῃ διὰ μέσου τῆς ροῆς τῶν αἰώνων τὸ ἔργον τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῆς γῆς, δὲν θὰ εἶχε λόγον. Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία διεσάλευσεν τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν ἁρμονίαν τοῦ κόσμου καὶ κατέστησεν ἐνο-

«Μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης».
(Ἰακ. 2, 1)

χον και ἀποστάτην, ἔναντι τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, τὸν ἄνθρωπον. Ἐὰν ἐξ αὐτῆς ἀπαλλαγῇ ἡ ἔνοχος ψυχὴ, ἐκπληροῦται ὁ σκοπὸς τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐπιτυγχάνει τῆς ἀποστολῆς τῆς. Ἐὰν δὲν ἐπιτύχῃ ἡ Ἐκκλησία καὶ φέρῃ εἰς συναίσθησιν καὶ μετάνοιαν τὸν ἄνθρωπον, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἐπιτελέσῃ χάριν τοῦ ποιμνίου τῆς, ὅσονδῆποτε καὶ ἂν ἀναπτύξῃ τὸ διδακτικὸν καὶ φιλανθρωπικὸν τῆς ἔργον, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι τὰ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τῶν τέκνων τῆς ἐπιτεύγματά τῆς, ἀπέτυχε τῆς κυρίας τῆς ἀποστολῆς. Τοῦτο, βεβαίως, οὐδόλως πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ, ὅτι πᾶσα φροντίς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰς ψυχικὰς καὶ ὕλικὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν τῆς θὰ ἐγκαταλειφθῇ. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὸ κήρυγμα, καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, διὰ τὸν ὑγιᾶ, καὶ τὸν ἀσθενῆ, διὰ τὸν νέον, τὸ παιδί, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τὸν μορφωμένον καὶ τὸν ἀμόρφωτον. Ὅ,τι ἕμως κάμῃ ὀφείλει νὰ κατατείνῃ εἰς ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν: τὸν ἐξαγισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας καὶ τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Πατρός. Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου (Λουκ. ιδ' 12-32) δεικνύει, κατὰ τρόπον ἀπαράμιλλον, τὴν ἀναμονὴν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ Πατρός καὶ τὴν χαρὰν τοῦ οὐρανοῦ «ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι» (Λουκ. ιε' 7).

Τοῦ ἱερέως, ἐπομένως, τὸ ὑψηλὸν ἔργον ὡς κέντρον καὶ σκοπὸν δέον νὰ ἔχῃ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πεπλανημένου προβάτου, χάριν τοῦ ὁποῖου, ἂν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ, θὰ ἀφήσῃ «τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ διὰ νὰ πορευθῇ ἐπὶ τὸ ἀπολωλός, ἕως οὗ εὔρῃ αὐτό» (Λουκ. ιε' 4-5).

Ἡ σωτηρία του ἔγκειται εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ρύπου τῆς ἀμαρτίας. Καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη γίνεται κατὰ τρόπον καθωρισμένον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία συνεχίζει τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ Ἐξομολογήσεως. Ἄλλη ὁδὸς δὲν ὑπάρχει. Εἰς τὸ Ἐξομολογητήριον καὶ ἐνώπιον τοῦ ἱερέως-Πνευματικοῦ συντελεῖται ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἡ ἀπάλειψις τοῦ ρύπου τῆς ἀμαρτίας καὶ ἡ μετ' Αὐτοῦ συμφιλίωσίς μας.

Δυστυχῶς οἱ ἱερεῖς μας δὲν ἔχουν ὅλοι τὴν ἀπαιτουμένην ψυχικὴν καὶ μορφωτικὴν δύναμιν, διὰ νὰ ἀσκήσουν τὸ ὑψηλότατον τοῦτο λειτούργημα τοῦ Πνευματικοῦ πατρός. Ὅλοι ἐν τούτοις

«Ὅχι ὁ Θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;»
(Ἰακ. 2, 5)

είναι υπεύθυνοι διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τῆς ἐνορίας των. Ἐκ τούτου θὰ ζητηθῶν εὐθῆναι κατὰ τὴν φρικτὴν ἡμέραν τῆς Κρίσεως. Ἀκόμη καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς μας ἀπαιτεῖ νὰ εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ τὸν ὀδηγήσωμεν εἰς σωτηρίαν. Καὶ ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ τὸ ἀπαιτῇ. Τί εἶναι, λοιπόν, δυνατόν νὰ γίνῃ διὰ νὰ εἰμεθα ὅλοι διάκονοι τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἡ κυρία ἀποστολή μας :

Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι ὅλοι οἱ ἱερεῖς μας ἔχουν εὐρύτατον πεδῖον δράσεως καὶ εἰς τὸν σπουδαιότατον τομέα τῆς Ἐξομολογήσεως, εἴτε εἶναι Πνευματικοί, εἴτε ὄχι· εἴτε ἔχουν τὰ ἐφόδια πρὸς τοῦτο, εἴτε στεροῦνται προσόντων. Εἰς Ἐνορίας, ὅπου ἀπὸ ἐτῶν ὁ Πνευματικὸς ἦτο ἄγνωστος καὶ ὁ λαὸς χωρὶς Ἐξομολόγησιν προσήρχετο εἰς τὴν ἁγίαν Μετάληψιν καὶ τὸ χειρότερον, ἀπέθνησκε χωρὶς νὰ τοῦ δοθῇ ποτὲ ἡ εὐκαιρία νὰ ἐξομολογηθῇ, ἡ Ἐξομολόγησις καθηγίασεν ἑκατοντάδας ψυχῶν χάρις εἰς τὴν παρουσίαν ἱερέως εὐσεβοῦς, ζηλωτοῦ καὶ ἀπλοῦ καὶ τὴν ψυχὴν, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐξομολογεῖν. Εὐρεν ὁμοῦ τὸν τρόπον νὰ βοηθήσῃ τὸν λαὸν ὀλοκλήρου περιφερείας νὰ συναισθανθῇ τὰς πτώσεις του, νὰ θλιθῇ, νὰ μετανοήσῃ, νὰ ἐξομολογηθῇ εἰς Πνευματικὸν ἱκανόν. Μετὰ συγκινήσεως πολλῆς μνημονεύω τοῦ ὑποδειγματικοῦ αὐτοῦ περιστατικοῦ καὶ ἔχω ἀκλόνητον τὴν πεποίθησιν ὅτι κάθε Ἐφημέριος εὐλαβῆς, ανεξαρτήτως προσόντων, εἶναι μέγας ἀναμορφωτὴς τῶν ψυχῶν καὶ δύναται πολλὰ νὰ προσφέρῃ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ μας.

Διὰ τοῦ «Ἐφημερίου» θὰ δοθοῦν γενικαὶ κατευθύνσεις εἰς τοὺς εὐλαβεῖς ἱερεῖς, τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδιά φλέγονται ὑπὸ τοῦ ζήλου νὰ ἴδουν ἀναγεννωμένης τὰς ψυχὰς τῶν ἐνοριτῶν των. Τώρα, πού ἡ νέα χειμερινὴ περίοδος μᾶς καλεῖ εἰς ἀνανέωσιν τῶν πνευματικῶν μας προσπαθειῶν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ πάντοτε θρησκευόντος λαοῦ μας, κάθε ἐφημέριος ὀφείλει νὰ ἀποδυθῇ εἰς νέας προσπάθειάς. Ἡ βοήθειά μας διὰ τῶν στηλῶν τοῦ «Ἐφημερίου» ἴσως τὸν βοηθήσῃ κάπως εἰς τὸ βαρὺ καὶ κοπιαστικὸν ἔργον του. Δι' αὐτὸ καὶ θὰ τὴν προσφέρωμεν ὄση ἡμῖν δύναμις.

Ἄρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΧΑΛΟΦΤΗΣ

Διευθυντῆς Ἱ. Ἐξομολογήσεως
παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ

«Εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται.»
(Ἰακ. 2, 9)

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

Τὸ ἰδεῶδες τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὸ θεῖον Κήρυγμα, θὰ ἦτο, νὰ φθάσῃ αὐτὴ εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε εἰς κάθε ἐνορίαν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης μέχρι καὶ τοῦ ἐλαχίστου ἐλληνικοῦ χωρίου, νὰ κηρύσσεται ὁ θ. λόγος πλουσίως καὶ κατὰ ὀργανωμένον τρόπον, διὰ νὰ ἀποτελῇ τὴν τακτικὴν πνευματικὴν τροφὴν τῶν πιστῶν ἢ ὁποῖα θὰ τοὺς συντηρῇ καὶ θὰ τοὺς αὐξάνῃ πνευματικῶς ἄνευ διακοπῆς.

Ὁ Θεσμός τῶν Ἱεροκηρύκων

Ἡ Ἐκκλησία μας, ὡς ἦτο φυσικόν, κατανοήσασα, τὸ ἀπαραίτητον τῆς ἀνάγκης τοῦ θείου λόγου ἐθέσπισε τὸν θεσμόν τῶν κατὰ Ἱ. Μητροπόλεις Ἱεροκηρύκων, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ τὴν μεγίστην ταύτην ἀνάγκην ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας, καὶ μετὰ οὐχὶ ὀλίγων ἀποτελεσμάτων.

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ θεσμός αὐτὸς τῆς ὑπάρξεως ἀρμοδίου Ἱεροκήρυκος εἰς ἐκάστην Ἱ. Μητρόπολιν, ὁ ὁποῖος τελευταίως ἐνισχύθη καὶ μὲ τοὺς βοηθοὺς Ἱεροκήρυκας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐξεπήδησε ἀπὸ νοοτροπίαν βασισμένην εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὅπου ἐπὶ παραδείγματι (Πράξ. 6, 2) οἱ Ἀπόστολοι παρουσιάζονται ὡς ἔχοντες πρώτιστον καθήκον τῶν τὴν διακονίαν τοῦ θ. λόγου. Ὁ ἀπ. Παῦλος ἐπίσης ὁμιλεῖ σχετικῶς περὶ τῶν ἐπιδιδομένων εἰς τὴν διακονίαν τοῦ θ. λόγου πρεσβυτέρων νὰ ἀξιῶνται «διπλῆς τιμῆς» (1 Τιμ. 5, 17). Καὶ ὁ ἴδιος ἀπόστολος ἀλλαγῶν ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ ὡς ἔχοντος καθήκον πρώτιστον τὸ «εὐαγγελίζεσθαι» καὶ ὄχι τὸ «βαπτίζεῖν» (1 Κορ. 1, 17).

Ἀνέκαθεν λοιπὸν ὑπῆρχον κεχωρισμένοι εἰς τὴν διακονίαν τοῦ θ. λόγου διάκονοι αὐτοῦ, καὶ θὰ πρέπη νὰ ὑπάρχουν καὶ ὅταν φθάσωμεν εἰς τὸ εὐτυχὲς σημεῖον, ὥστε ὅλοι οἱ ἐφημέριοι νὰ εἶναι ἱκανοὶ διὰ τὸ θ. Κήρυγμα.

Τότε ὁ Ἱεροκήρυξ ἐκάστης Ἱ. Μητροπόλεως θὰ ἔχῃ πλήρως τὴν εὐκαιρίαν ὥστε νὰ ἀποβῇ ὁ κυρίως ὀργανωτής, καὶ συντονιστής τοῦ θ. Κηρύγματος, ὁ συνδετικὸς κρῖκος μεταξύ τῶν κηρυτόντων, ἢ κατευθυντήριος ἀρχὴ καὶ δύναμις, καὶ γενικῶς ἡ καρδιά τοῦ θ. Κηρύγματος, ἢ ὁποῖα μὲ τοὺς παλμούς της θὰ ρυθμίξῃ τὴν ὅλην λειτουργίαν του.

«Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσῃ, πταίσιθ δὲ ἐν ἐνί, γέγονε πάντων ἕνοχος».
(Γάλ. 2, 10)

Ὁ κηρύττων ἐφημέριος

Κηρύττων ἐφημέριος φυσικά δὲν ἐννοεῖται μόνον ὁ θεολόγος ἐφημέριος, ὁ ὁποῖος κάμνει βασικωτάτην παράλειψιν καθήκοντος, ἐὰν δὲν κηρύττῃ τὸν θ. λόγον, ἀλλ' ἐννοεῖται καὶ πᾶς ἄλλος ἐφημέριος ἀσχέτως ἀκαδημαϊκῆς μορφώσεως, ἐφ' ὅσον δύναται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ λειτούργημα τῆς διδασκαλίας τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας.

Τὸ ἀπ' ἁμβωνος θ. Κήρυγμα κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀπαραίτητος μὲν, ἀλλὰ πλατυτέρα κίνησις διὰ τὴν διάδοσιν τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς εὐρείας αὐτῆς μορφῆς τοῦ θ. Κηρύγματος, ὁ κηρύττων ἐφημέριος εἶναι ἀνάγκη νὰ πλουτίσῃ τὸν ὅλον κύκλον τοῦ ἔτους μὲ κατασκευαστικὰς ἀπογευματινὰς ὁμιλίαις κατὰ τὰς περιόδους τῶν Τεσσαρακοστῶν, καὶ πρὸ παντὸς τὴν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, μὲ ἀπογευματινὰ διὰ τοὺς προηγμένους πῶς πνευματικῶς κηρύγματα, κατὰ τὰς καταλλήλους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, καὶ μὲ ἐποικοδομητικὴν καὶ διδασκτικὴν ὁμιλητικὴν ἐργασίαν, εἰς καταλλήλους ὥρας τῆς ἑβδομάδος, καθὼς καὶ μὲ ὥρας μελέτης τῶν Ἀγίων Γραφῶν.

Ἡ τοιαύτη ἐργασία φαίνεται, ἐκ πρώτης ὄψεως στενὴ ἴσως καὶ περιωρισμένη, ὅμως εἶναι ἐργασία βάθους, ἐργασία πνευματικὴ ἢ ὅποια οἰκοδομεῖ χριστιανούς ἐν ἐπιγνώσει, παρέχει τὸ φῶς εἰς τοὺς δεχομένους αὐτό, καὶ τοὺς κάμνει νὰ τὸ φέρουν πάντοτε μαζί των καὶ νὰ τὸ ἀντανακλοῦν καὶ μὲ τοὺς λόγους τῶν, ἀλλὰ περισσότερο οὐσιωδῶς μὲ τὰς πράξεις των καὶ ὅλας τὰς λοιπὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς των. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἢ κατανεμομένη εἰς πολλοὺς κύκλους, μὲ ὄχι πάρα πολλοὺς ἴσως ἀκροατάς, εἶναι ἀπὸ τὰς πλέον θετικὰς διὰ τὴν ἐποικοδόμησιν καὶ ἀνάπτυξιν χριστιανικῶν ψυχῶν.

Τὸ ἀπ' ἁμβωνος θ. Κήρυγμα εἶναι ἢ εὐρεῖα κίνησις, ἢ ὅποια ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πολλούς, δίδει τὰς γενικὰς γραμμάς, συγκινεῖ ἐνίοτε καὶ φέροι σκέψεις, προξενεῖ τὸ συναίσθημα τῆς μετάνοίας, κάμνει ὥστε νὰ ληφθοῦν ἀποφάσεις διὰ ἓνα ἄλλο εἶδος ζωῆς, ἀλλὰ τὴν πρόοδον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς αὐτῆς φέρουν τὰ ἐπὶ μέρους κηρύγματα καὶ αἱ διδασκαλαίαι τῶν πνευματικῶν κύκλων.

Ἀπὸ τοὺς κύκλους αὐτοὺς θὰ ἐξέλθουν οἱ φορεῖς τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ πράξεως, οἱ ὁποῖοι θὰ φέρουν τὸν

«Ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ὑψώσει ὑμᾶς».

(Ἰακ. 4, 10)

Ἐσταυρωμένον Ἰησοῦν εἰς κάθε μέρος καὶ γωνίαν, ἐκεῖ ὅπου δὲν φθάνει ἡ φωνὴ τοῦ ἁθῆνως, καὶ τὸ ράσσον τυγχάνει ὄχι καλῆς ὑποδοχῆς.

Ἡ ἐργασία τῶν κύκλων αὐτῶν θὰ ἀναγεννήσῃ, θὰ κάμῃ ἀποτελεσματικόν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς ἀμαρτίας, θὰ φωτίσῃ τὰ λαντευομένους νόας, θὰ ἀποσοβῆσῃ τὴν μάστιγα τοῦ φανατισμοῦ, θὰ ματαιώσῃ τὸν κίνδυνον ἐκ τῶν προπαγαγῶδων.

Εἰς τοιοῦτου εἴδους κύκλους διδασκαλίας τοῦ θ. λόγου οἱ Ἀπόστολοι καὶ ὁ ἀπ. Παῦλος μὲ τὴν ἴδρυσιν τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν ποιμένων, παρέδιδον τὴν ζύμην τῆς θείας διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἐζύμωσεν εἰς χριστιανικὰς κοινότητας ὅλον τὸ φύραμα τοῦ τότε πολιτισμένου ἑλληγορωμαϊκοῦ κόσμου.

Ὁ μὴ κηρύττων ἐφημέριος

Εἶναι βεβαίως μειονέκτημα τῆς Ἐκκλησίας μας τὸ γεγονός ὅτι ἔχομεν, καὶ εἰς μέγαλον ἀριθμὸν μάλιστα, ἐφημερίους οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κηρύξουν τὸν θ. λόγον. Καὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι ἔχουν μὴ κηρύττοντας ἐφημερίους, ἀλλὰ ὀπωσδήποτε, τὸ θ. Κήρυγμα φροντίζουν νὰ ὑπάρχῃ εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι περιπτώσεις ἐφημερίων; οἱ ὅποιοι διὰ διαφόρους λόγους δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσουν εἰς τὸν τομέα τῆς διακονίας τοῦ θ. λόγου.

Πῶς ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἓνας ἐφημέριος ἀπολύτως βέβαιος ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸς διὰ τὸ θ. Κήρυγμα; Καὶ ποῖος ἤμπορεῖ νὰ ἀποκλείσῃ ὅτι ἐὰν πλεῖστοι ἐφημέριοι ἐπεδίδοντο εἰς τὸ νὰ καταρτισθοῦν σχετικῶς μὲ τὸ θ. Κήρυγμα, δὲν θὰ ἀπέδιδον εἰς αὐτό;

Δὲν εἶναι ἄγνωστον, πόσον, ἐφημέριοι πολλὰς φορές, χωρὶς ἀκχδημαϊκὴν μόρφωσιν, κατώρθωσαν διὰ τῆς φιλοπονίας των καὶ τῆς φιλομαθείας των, νὰ καταρτισθοῦν ἐγκυκλοπαιδικῶς κατὰ ἱκανοποιητικώτατον τρόπον καί, πῶς, ἐμελέτησαν βιβλία σχετικὰ μὲ τὸ θ. Κήρυγμα καταρτισθέντες εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύνανται νὰ λέγουν ὀλίγα, ἀλλὰ ζωντανὰ λόγια, ἀποτέλεσμα πρωτίστως τοῦ μόχθου τῆς μελέτης των, ἀλλὰ κατὰ μείζονα λόγον τῆς πίστεώς των, τῆς πείρας των καὶ τῆς καθημερινῆς ἐφαρμογῆς, τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ὀπωσδήποτε δρᾶσις ὑπάρχει πολλή, καὶ διὰ τὸν μὴ

«Κύριον δὲ τὸν Θεὸν ἀγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν».

(Α' Πέτρ. 3, 15)

κηρύττοντα ἐφημέριον, εἰς τὸν τομέα τῆς διαδόσεως πρὸς ἐφαρμογήν, τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν.

Συντελεῖ ἀσφαλῶς εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν ἠμπορεῖ ὁ ἴδιος νὰ κηρύττῃ, ὅταν δέχεται μὲ θέρμην ἀδελφικῆς ἐμπράκτου ἀγάπης τὸν ἱεροκήρυκα, ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τὸ ποίμνιον τῆς ἐνορίας του. Ὅταν ἐπίσης κατατοπίζῃ τὸν ἱεροκήρυκα εἰλικρινῶς περὶ τῶν πνευματικῶν προβλημάτων, τῶν ἐλαττωμάτων καὶ προτερημάτων τοῦ ποιμνίου του, εἰς τρόπον ὥστε νὰ βοηθηθῇ αὐτὸς καὶ νὰ καταστῇ οὕτω ἀποτελεσματικὸν τὸν θ. Κήρυγμα καὶ ἡ διδασκαλία του, καὶ οἱ καρποὶ νὰ ἐπακολουθήσουν πλουσιώτεροι.

Ἀκόμη, ὅταν ἐνεργήσῃ, ὥστε νὰ ἐξεύρῃ διὰ τὸν ναὸν τοῦ κατάλληλον ἱεροκήρυκα, καὶ ὅταν φροντίσῃ νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὸ χωρίον του διὰ τὸ θ. Κήρυγμα, ὁ ὑπάρχων τυχὸν κατάλληλος πρὸς τοῦτο ἢ δημοδιδάσκαλος ἢ ἄλλος τις χριστιανὸς, ἀφοῦ λάβει τὴν ἐγκρίσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ τὸν ἐγκαταστήσῃ εἰς τὴν διακονίαν αὐτήν, προσφέρει ὁ μὴ κηρύττων ἐφημέριος ἀρίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἐν λόγῳ τομέα.

Περισσότερον ὅμως παντὸς ἄλλου ἢ διάδοσις τοῦ θρησκευτικοῦ ἐντύπου, τῶν θρησκευτικῶν περιοδικῶν. εἰς τὴν ἐνορίαν του (καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐφρόντισε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην αὐτὴν μὲ τὴν ἐκδοσιν τῶν τριῶν περιοδικῶν τῆς), ἡ διάδοσις τοῦ ἐντύπου κηρύγματος, τὸ ὁποῖον φέρει παντοῦ καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔπειτα τὸ ζωντανὸν κήρυγμα τοῦ παραδείγματος τῆς ἁγίας χριστιανικῆς ζωῆς του, ἐκ τοῦ ὁποῖου οὐδεὶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαιρεθῇ, θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἠρεμήσουν τὴν ψυχὴν τοῦ μὴ κηρύττοντος ἐφημερίου καὶ θὰ παράσχουν εἰς αὐτὸν βᾶσιμον τὴν ἐλπίδα ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ εὔρῃ «παρρησίαν» πρὸς τὸν Κύριον.

«Κήρυγμα» — «Διδαχὴ»

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα τοῦ θ. Κηρύγματος, αὐτὴ ἀνάγεται εἰς ἄλλο θέμα, ἀλλὰ θὰ ἤθελα νὰ κατακλείσω τὸ παρὸν ἄρθρον μὲ μίαν διάκρισιν, ἢ ὁποία καλὸν θὰ ἦτο νὰ εἶναι γνωστὴ καὶ ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ «κηρύττειν» ἢ «εὐαγγελίζεσθαι» καὶ τοῦ «διδάσκειν», ἢ ἀπλούστερον τῆς διαφορᾶς μεταξὺ «Κηρύγματος» καὶ «Διδαχῆς».

Εἰς τὸ Ἱ. Εὐαγγέλιον εἶναι συγκερασμένα ἀμφότερα καὶ οἱ

«Μὴ καταλαεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί».

(Ἱακ. 4, 11)

διδάκονοι τοῦ θ. λόγου κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἱεροῦ ὑπουργήματος των θὰ ἐχρησιμοποιοῦν ἐνίοτε ἀμφοτέρα τὸ τε «κῆρυγμα» καὶ τὴν «διδασχὴν».

Τὸ ὄφελος ὅμως θὰ εἶναι μέγα, ἐὰν γνωρίζοντες ἀμφοτέρων τὰ χαρακτηριστικὰ προσπαθῶμεν ἀναλόγως καὶ παραλλήλως νὰ ὑπάρχουν καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν διὰ τοῦ θ. λόγου ἐπικοινωνίαν μας μετὰ τῶν πιστῶν.

«Κῆρυγμα» τὸ «οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις» εἶναι ἡ διδασκαλία, ἡ ὁμιλία, ἡ ὁποία περιστρέφεται περὶ τὰ ζητήματα τῆς πίστεως τῆς χριστιανικῆς ὡς π. χ. ὅτι ὁ Κύριός μας εἶναι ὁ ἀϊδίως ὑπάρχων Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, σαρκωθεὶς ἐν χρόνῳ, ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, σταυρωθεὶς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ταφεὶς, κατελθὼν ἐν τῇ ἄδῃ, ἀναστὰς τριήμερος, ἐμφανισθεὶς εἰς τοὺς Μαθητάς Του, ἀναληφθεὶς, καθήσας ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός, ἐρχόμενος μετὰ δόξης κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ἀποστείλας τὸ Πανάγιον Πνεῦμα τὸ συγκροτοῦν τὴν Ἐκκλησίαν κτλ.

«Διδασχὴ» εἶναι ἡ διδασκαλία, ἡ ὁμιλία ἡ ὁποία περιστρέφεται περὶ τὴν ἠθικὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ὑπὸ τῶν πιστῶν, τῶν εἰς Χριστὸν πιστευσάντων, τῶν δεξαμένων τὸ «κῆρυγμα» καὶ εἰσελθόντων διὰ τῆς θύρας τοῦ βαπτίσματος εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Σήμερον ὄχι πολλοὶ ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιαζομένων ἔχουν σαφῆ ἰδέαν εἰς τί συνίσταται πλήρως ἡ χριστιανικὴ των πίστις, ἡ δὲ ἀπ' ἄμβωνος ὁμιλία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον διδασκαλία χριστιανικῆς ἠθικῆς, δηλαδὴ «Διδασχὴ».

Εἶναι ὅμως ἀπαραίτητα καὶ τὰ δύο καὶ εἶναι ἀνάγκη ὅπως δὴποτε νὰ διδάσκωνται καὶ παρέχωνται πρὸς τοὺς χριστιανούς, εἴτε ἐν συνδυασμῷ ἀμφοτέρα, εἴτε κεχωρισμένως.

Ὁ ἱερός ἄμβων πρέπει νὰ εἶναι ἀπαραιτήτως πλουτισμένος μὲ τὸ στοιχεῖον τοῦ «κηρύγματος», τὰ ἀπογευματινὰ κηρύγματα ἀκόμη περισσότερον, καὶ τὰ κηρύγματα εἰς τοὺς στενωτέρους ἐνοριακοὺς κύκλους, ἀνδρῶν, γυναικῶν, διανοουμένων, νεότητος, ἐργαζομένων, θὰ ἐλοκληρώουν τὴν διδασκαλίαν δι' ἀμφοτέρα, τὸ «κῆρυγμα» καὶ τὴν «διδασχὴν».

Μὲ τὸ «κῆρυγμα» πρέπει αἱ ψυχαὶ τῶν χριστιανῶν κυριολεκτικῶς νὰ ποτισθοῦν, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν χριστιανῶν

«Εἰς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ κριτὴς, ὁ θυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ, ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον ; »
(Ίακ. 4, 12)

τῶν πρώτων αἰῶνων, καὶ θὰ ποτισθοῦν ὅταν καὶ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ «κηρύγματος» αἱ ψυχαὶ εἶναι ποτισμέναι πλουσίως ἀπὸ αὐτό.

Ἡ τελευταία αὐτῆ περίπτωσηος ἴσταται ὑπεράνω προσόντων καὶ μορφώσεως, καὶ εἶναι κοινὴ διὰ κηρύττοντας καὶ μὴ ἐφημερίους, καὶ διὰ πάντας τοὺς κληρικούς, διότι ἡ οὕτω πλουσίως πεποτισμένη καρδιά θὰ ἔχη πνευματικὸν ἐκχείλισμα, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μεταφράζεται εἰς τίποτε ἄλλο παρὰ εἰς ἀδιάλειπτον «κῆρυγμα» ἀφορῶν «Ἰησοῦ, καὶ τοῦτον Ἐσταυρωμένον».

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

Διευθυντῆς τοῦ Θ. Κηρύγματος
παρὰ τῆ Ἀποστολ. Διακονίᾳ

— II —

ΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

Κατ' αὐτὰς ἡ Ἀποστ. Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνεχίζουσα τὴν ἐκδοσὴν τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τὸ «Ἱερατικόν», ἐξέδωκε καὶ ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν τὸ «Μέγα Ὁρολόγιον». Τὸ νέον τοῦτο δῶρον τῆς Ἀποστ. Διακονίας μᾶς ἐγένετο ἀπὸ χαρὰν καὶ αἰσιοδοξίαν. Ἀρτιώτατον εἰς τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, πλουσιώτατον εἰς ὕλην, ὠραιότατα διατεταγμένον, ἐπιμελέστατα ἐκτυπωμένον καὶ καλλιτεχνικώτατα διακεκοσμημένον ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἡ ὁποία δύναται πλέον νὰ παρουσιάσῃ τοιαύτας ἐκδόσεις. Ἀλλὰ βαθυτάτην χαρὰν μᾶς προξενεῖ ὄχι τόσο ἡ τοιαύτη ἐπιμελῆς ἐμφάνισις τοῦ βιβλίου, ὅσον τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας σὺν Θεῷ πρώτην φοράν καταξιούται νὰ ἐκδώσῃ μόνη τῆς διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων τὰ Λειτουργικά της βιβλία, τὰ ὁποία μέχρι τοῦδε ἀπειέλουσαν ἀντικείμενον ἐμπορίας διαφόρων ἐκδοτικῶν οἰκῶν. Ἀκριβῶς τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ προξενῇ χαρὰν εἰς πάντα μὲν Χριστιανὸν Ὁρθόδοξον, ἰδιαίτατα δὲ εἰς ἡμᾶς τοὺς Κληρικούς. εἶναι καὶ τοῦτο δείγμα τῆς ἀρξαμένης ἀφυπνίσεως ἐκ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συντελουμένης ἐργασίας. Πόσες φορές δὲν ἠκούσαμεν νὰ φέρουν ὡς ἔνδειξιν τῆς ἀδρανείας καὶ ἀδυναμίας τῆς Ἐκκλησίας τὸ γεγονός ὅτι ἀδυνατεῖ καὶ τὰ Λειτουργικά της ἀκόμη βιβλία νὰ ἐκδώσῃ! Δι' αὐτὸ καὶ μετ' ἀνεκλάλητον χαρὰν ἔλαβα εἰς

«Κατὰ τὸν καλέσαντα ἡμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε».
(Α' Πέτρ. 1,15)

χειράς μου τὸ Μέγα Ὁρολόγιον τῆς Ἀποστ. Διακονίας καὶ ὅπως ἓνα παιδί δὲν ἀφήνει ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ παιγνίδι, ποῦ τὸ δωρίζει ἢ μητέρα του, ἀλλὰ τὸ ψηλαφεῖ ἀπ' ἐδῶ, τὸ χαϊδεύει ἀπὸ ἐκεῖ, τὸ φέρει εἰς τὸ στήθός του, τὸ φιλεῖ καὶ εἰς μυρίας ἐκδηλώσεις προβαίνει πρὸς ἐξωτερίκευσιν τῆς χαρᾶς του, ἔτσι καὶ ἐγὼ τὸ ἐπῆρα εἰς τὰ χέρια μου, τὸ ἐφυλλομέτησα, τὸ ἐψηλάφισα καὶ τὸ ἀγκάλιασα μὲ μεγάλη χαρὰ, διότι εἶναι τὸ δῶρον τῆς Μητρός μας Ἐκκλησίας πρὸς ἡμᾶς τοὺς Κληρικούς. Μεμφίμοιροι καὶ ψυχροὶ ἐπικριταὶ θὰ εὔρουν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ σφάλμα ἢ τὸ μειονέκτημα. Δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ λάθη καὶ ἑλλείψεις, ὅπως τοιούτων δὲν εἶναι ἀπηλλαγμένον κάθε ἀνθρώπινον ἔργον. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκμηδενίζει ἢ σκέψις ὅτι τὸ Ὁρολόγιον αὐτὸ εἶναι ἔκδοσις τῆς Ἐκκλησίας μας. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μειώσῃ τὴν χαρὰν μας.

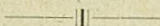
Ἀλλ' ἢ ἔκδοσις τῶν Λειτουργικῶν μας βιβλίων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων τὸ κείμενον θὰ ἀνακηρύσσεται ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἀκριβῶς συνέβη προκειμένου περὶ τοῦ Μεγάλου Ὁρολογίου (Ἀρ. Ἐγκ. 688), ὡς «τὸ μόνον ἀνεγνωρισμένον καὶ ἐγκεκριμένον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας κείμενον», θὰ ἐπιφέρει καὶ τὴν ποθουμένην ὁμοιομορφίαν ἐν τῇ λειτουργικῇ πράξει, ὡς ὀρθότατα ἢ περὶ τοῦ «Μεγάλου Ὁρολογίου» ἐξαπολυθεῖσα Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος λέγει. Δὲν νοεῖται πλέον ἢ ἐν τισὶ σημείοις τῆς λειτουργικῆς πράξεως ἐπικρατοῦσα ποικιλία καὶ διαφορά, προσελθοῦσα ἐκ τῶν διαφόρων ἐκδόσεων. Ὅλοι πλέον ὀφείλομεν νὰ συμμορφωθῶμεν πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας ἐκδιδόμενα τελετουργικὰ κείμενα. Διὰ καὶ δικαίως ἢ ἀνωτέρω Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος ἐπιβάλλει τὴν ἀντικατάστασιν τῶν μέχρι τοῦδε Ὁρολογίων διαφόρου τύπου καὶ ἐκδόσεως διὰ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἐκδοθέντος Ὁρολογίου.

Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει διὰ τῆς Ἀποστ. Διακονίας νὰ χωρήσῃ μὲ γοργὸν καὶ σταθερὸν βῆμα εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ τῶν λοιπῶν Λειτουργικῶν βιβλίων. Ἔργον ἡμῶν τῶν Κληρικῶν εἶναι νὰ βοηθήσωμεν δι' ἑλῶν τῶν δυνάμεων τὸ ἐγχείρημα τοῦτο τῆς Ἐκκλησίας, εἰσάγοντες εἰς τελετουργικὴν χρῆσιν τὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ εἰς τοῦτο δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ διαφωνία. Τί ἂν ἐκδοτικὸς οἶκος, ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμπορευθεῖς, διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ Λειτουργικὰ τῆς βιβλία, ὑπέβιθασε μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ὁρολογίου τῆς Ἀποστ. Διακονίας, τὴν τι-

«Ἐτοιμοὶ δὲ ἀσὶ πρὸς ἀπολογίαὺν πάντι τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μετὰ πραότητος». (Α' Πέτρ. 3, 15)

μὴν τοῦ ἰδικοῦ του Ὁρολογίου ἀπὸ 110.000 δραχ. εἰς 50.000 ! διὰ τὰ ἐπιφέρεθαι σύγχυσιν, οἰκονομικὸν ἀδιέξοδον τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ ματαίωσιν τῆς περαιτέρω ἐκδόσεως τῶν Λειτουργικῶν βιβλίων ! Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ χωρήσῃ μὲ σταθερὸν βῆμα ἐπὶ τὸ ἔργον μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἔλοι θὰ τὴν ἀκολουθήσουσιν εἰς τὸν διανοιγόμενον ὥραϊόν, τοῦτον δρόμον, διότι τὴν θέσιν μας ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ δὲν τὴν καθορίζουσι αἱ τιμαὶ πωλήσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας συνείδησις, ἣτις ἐπιτάσσει νὰ ἔχωμεν εἰς χεῖρας μας τὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας. Διὰ τοῦτο καὶ ζωηροτάτην εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς ὅλους τοὺς Κληρικοὺς ἔκαμε τὸ γνωσθὲν γεγονός ὅτι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδων, ἱεροουργῶν προσφάτως εἰς τινὰ κεντρικὸν ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, ἤλεγξε δριμύτατα τὸν Προϊστάμενον τοῦ ναοῦ, διότι ἐπὶ τῆς Ἀγ. Τραπέζης δὲν εὔρε τὸ «Ἱερατικόν» τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἀλλὰ ἄλλας ἐκδόσεις. Καὶ εἶχε τόσον δίκαιον ὁ Μακαριώτατος !

ΠΕΤΡΟΣ Πρεσβύτερος

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΙΕΡΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ

Ὁ «Μαχητής», τὸ πολεμικὸν τοῦ στόλου μας, ποὺ χρησιμοποιοῖται εἰδικὰ γιὰ ἐκδρομὰς, εἶχε τὴν καλωσύνην, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐμπνευσμένη ἐνέργεια τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, νὰ μεταφέρῃ μιὰ πρωτότυπη ὁμάδα ἐκδρομῶν στὴν Τήνο γιὰ προσκύνημα. Εἶναι ἴσως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ὁ κληρὸς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐπραγματοποίησε μιὰ τέτοια πνευματικὴ ἱεραποδημίαν ὁμαδικήν.

Τὸ πλοῖον ἐπλεύρισε ἡσυχὰ στὴν προκουμαία καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Ἐπίσκοπος κατεβαίνει πρῶτος τὴν σκάλα καὶ πίσω ἀκολουθοῦν μιὰ ἑκατοντάδα περίπου κληρικοί, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν των καὶ ἄλλους λαϊκοὺς, ποὺ ἦλθαν μαζί στὸ προσκύνημα. Τοὺς ὑποδέχονται οἱ ἐπίσημοι τοῦ νησιοῦ καὶ ὁ κληρὸς τῆς Τήνου. Ἀνέβηκαν ἐπάνω στὴν ἐξέδρα τῆς προκουμαίας καὶ μπροστὰ στὰ συγκεντρωμένα πλήθη ἔγιναν σύντομες προσφωνήσεις καὶ ἀντιφωνήσεις. Ἡ ὥραία πομπὴ προχωρεῖ μαζί μὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας, ὅπου ἡ πάνσεπτη καὶ θαυματουργὴ εἰκόνα, τὸ ἱερώτερον προσκύνημα τοῦ Πανελληνίου.

«Μὴ στεναίετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε».

(Ἰακ. 5, 9)

Ἄναψαν ὅλοι τὰ κεράκια των, ἐπροσκύνησαν μὲ συγκίνησι καὶ ἐστάθησαν εὐλαβικά στὴν προσευχὴ καὶ τὴν παράκλησι. Μιὰ ἀρχιερατικὴ λειτουργία τὸ πρῶτ' μὲ συμμετοχὴ πολλῶν κληρικῶν καὶ ὁμιλίαι σχετικὲς μὲ τὸν σκοπὸ τῆς ἐκδρομῆς, ὄχι μόνον στὴν λειτουργία ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ταξιδιοῦ, στὸν ἐρχομὸ καὶ στὴν ἐπιστροφή, μὲ ἄσματα καὶ ψαλμοὺς, ἔκλεισαν τὴν ὥραία καὶ τόσο ὠφέλιμη ἐκείνη ἱερὴ πορεία.

Ἄν καὶ ἡ ἱεραποδημία αὐτὴ θὰ ἠμποροῦσε νὰ πῆ κανεὶς πὺς ἦταν μιὰ ἀρχή, ἓνα ξεκίνημα καὶ μιὰ δοκιμὴ, ὥστε ἐφαίνετο ὑποτυπώδης καὶ ἐλαττωματικὴ στὴν ὀργάνωσί της, ὅμως μᾶς δίδει ἀφορμὴ νὰ χαιρετίσωμε μὲ χαρὰ τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς τόσον χρήσιμης καὶ ἀπαραίτητης στὴν θρησκευτικῆ ζωῆ ἐκδηλώσεως, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον παραμελεῖται καὶ ἀγνοεῖται. Οἱ ὠφέλειες κυρίως τοῦ κλήρου ἀπὸ παρόμοιες ἱεραποδημίαι εἶναι ἀνυπολόγιστες, γιατί τὸν ἀποσποῦν ἀπὸ τὶς μέριμνες καὶ ἀπὸ τὰ ποικίλα δεσμὰ τῶν διαφόρων ἀπασχολήσεων καὶ τὸν κάνουν νὰ δοθῆ ἀπερίσπαστα σὲ ἓνα εἶδος λατρείας τοῦ Θεοῦ, πὺ ἴσως εἶναι οἱ μοναδικὲς στιγμὲς ἀληθινῆς λατρείας «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ».

Συνδέει ἔπειτα τοὺς κληρικοὺς μεταξύ των, τοὺς δίδει εὐκαιρία νὰ γνωρισθοῦν, νὰ ἀνταλλάσσουν γνώμες καὶ νὰ ἐνισχύονται στὸν κοινὸν ἀγῶνα καὶ πρὸ παντὸς νὰ συνειδητοποιοῦν τὴν μεγάλη πραγματικότητα, ὅτι οἱ ἱερεῖς πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὸν πραγματικὸ στρατὸ τοῦ Κυρίου, μὲ τοὺς ἀρρήκτους δεσμοὺς τῆς ἀγάπης, τῆς ἐνότητος, τῆς ὁμονοίας, τῆς ἀλληλοβοηθείας, τῆς ὑποστηρίξεως καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ συνεργασίας. Ὅταν αὐτὲς οἱ ἱερεῖς πορεῖες ὀργανωθοῦν κατάλληλα, θὰ ἀποφέρουν μεγάλες ὠφέλειες, ὄχι μόνον στὰ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἐκκλησίαν ὁλόκληρη καὶ στὴν πολιτεία ἀκόμη. Ὁφέλειαι πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς, γιατί εἶναι μοναδικὸς τρόπος τονώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ἀλλὰ καὶ ὠφέλειαι ὕλικες καὶ οικονομικὲς, γιατί μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν πολὺς πλοῦτος θὰ εἰσρῆ ἀπὸ πολλῶν κατευθύνσεων στὰ ἴσχνά τῆς Ἐκκλησίας θυλάκια. Ἄς μὴ φανῆ τοῦτο ὑπερβολή. Πρέπει νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς τὰ ἱερὰ προσκνήματα τῶν ἑτεροδόξων σὲ ἄλλες χώρες, γιὰ νὰ βεβαιωθῆ πόσες ὠφέλειαι πνευματικὲς καὶ ὕλικες προσπορίζουν στὴν Ἐκκλησίαν. Ὅποια κινήσις καὶ διοργάνωσις γίνεται — ἄς πάρωμε ἓνα καὶ μόνον παράδειγμα — γιὰ τὸ προσκνήμα τῆς Λούρδης στὴν Γαλλία, ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς γῆς μὲ ἐπίσημη διοργάνωσι τῶν

«Εἰδότε: καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιῶντι ἁμαρτία αὐτῶ ἐστιν».

(Γαλ. 4, 17)

ιεραποδημιῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερα κάθε Ἐπισκοπῆς.

Ὁ λαὸς μας εἶναι εὐλαβῆς καὶ ἀφωσιωμένος στὶς παραδόσεις του, ἀλλὰ χρειάζεται ὁργάνωσι, καθοδήγησι, πνευματικὴ ἡγεσία καὶ θὰ ἐπιτελέσῃ ἔργα θαυμαστά καὶ στὸν τομέα τῆς πνευματικῆς του ζωῆς. Γιὰ μᾶς τοὺς Ἑλληνας ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ τόποι ἱεροὶ καὶ προσκυνήματα ἅγια, ἐγκατεσπαρμένα στὴν χώρα μας, τὴν γῆ τῶν μεγάλων ἁγίων καὶ Μαρτύρων. Ἡ Τήνος, τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἡ Πάτμος, τὸ Μ. Σπήλαιον, ἡ Κρήτη, τὰ Μετέωρα καὶ τὰ Ἐπτάνησα καὶ τόσα ἄλλα μέρη ἠμποροῦν νὰ ἀναδιοργανωθοῦν καὶ νὰ ἀναδειχθοῦν πανελλήνια προσκυνήματα γιὰ τὸν κλῆρο, τοὺς φοιτητάς, τὰ Σχολεῖα, τὸν λαόν μας. Τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι δύσκολον, ἐνῶ οἱ ὠφέλειες ποὺ θὰ προκύψουν θὰ εἶναι τεράστιες. Ἐὰν παρακολουθήσῃ κανεὶς τὸ μικρὸ καὶ νεώτερον, ἀλλὰ τόσο σεβαστὸν προσκύνημα τῆς Αἰγίνης, τὸ Ἅγιον Νεκτάριον, νὰ ἰδῇ μὲ πόση εὐλάβεια προστρέχουν οἱ ἐκδρομεῖς καὶ θὰ ἀντιληφθῇ τί ἀξίζει μιὰ πνευματικὴ ἀναδιοργάνωσις τῶν ἱερῶν μας προσκυνημάτων. Ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ἔχῃ ἓνα μέσον νὰ καλῇ ἐυκολώτερα καὶ ἀσφαλέστερα κοντὰ τῆς τὰ λογικὰ τῆς πρόβατα.

Ἐὰν μὴ νομισθῇ δὲ ὅτι ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν εὐσέβεια τοῦ ποιμνίου τῆς. Ἀπεναντίας θὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ προλάβῃ καὶ νὰ μετριάσῃ πολὺ τὶς ποικίλες ἐκμεταλλεύσεις ποὺ ὑφίστανται οἱ χριστιανοὶ προσκυνηταὶ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Μιὰ προσπάθεια ἀπαιτεῖται. Καὶ αὐτὸ εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα καθῆκόν μας, γιὰ νὰ μὴ μένῃ ἀχρησιμοποίητη καὶ ἀκαθοδήγητη ἡ ὥραία ἀλλὰ τυπικὴ εὐσέβεια τοῦ λαοῦ μας.

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

—||—

ΕΛΕΥΘΕΡΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

ΠΡΟ ΠΑΝΤΟΣ ΚΑΛΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

Χαιρετίζομεν μὲ ἰδιαίτεράν χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν τὴν ἔκδοσιν τοῦ «Ἐφημερίου». Εἶναι τὸ περιοδικόν, τὸ ὁποῖον ἔλειπε διὰ τὸν ἐφημεριακὸν κυρίως κλῆρον μας, καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἀποβῇ ἀρχοῦντως διαφωτιστικόν καὶ ἐνισχυτικόν εἰς τὴν καλὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου του. Αἱ ἐλπίδες ἡμῶν ἐπανέζονται, ἐφ' ὅσον

«Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιῶντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, πάσχειν ἢ κακοποιῶντας».
(Α' Πέτρ. 3, 17)

ὁ «Ἐφημέριος» συμπληροῦται καὶ διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν δύο ἄλλων περιοδικῶν «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» καὶ τὰ «Χαρούμενα Παιδιά», ἅτινα ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐφημεριῶν. Ἐχομεν ὁμως τὴν γνώμην, ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου ἕξετάζοντες τὸ ζήτημα, ὅτι, διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξύψωσιν καὶ τὴν ἀρτιωτέραν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ ἱεροῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, χρειάζεται πρὸ παντὸς καλυτέρα ἐκκλησιαστικὴ ὁργάνωσις. Καὶ ἐξηγοῦμεθα :

Πάντες οἱ κληρικοὶ ἐτάχθημεν ὑπηρεταὶ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ. Ἀνελάβομεν τὴν ἱεράν ἀποστολὴν τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς μεταλαμπαδεύσεως τοῦ ἱεροῦ φωτὸς καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς πάντα χριστιανόν, ἵνα πάντες, φωτιζόμενοι μετὰ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁδηγῶνται εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς των. Ἄριστον θὰ ἦτο, ἂν ὅλοι ἡμεῖς οἱ κληρικοὶ εἶχομεν πλήρη συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς μας καὶ ἡμεθα ἀρκούντως πεφοτισμένοι καὶ ἐνεπνεόμεθα ὑπὸ θεοῦ ζήλου, ὅπερ δυστυχῶς σήμερον δὲν συμβαίνει. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐνοριακοὶ κληρικοὶ στεροῦμεθα ἐπαρκoῦς παιδείσεως καὶ διαφωτίσεως ἐπὶ τῶν ὑποχρεώσεών μας. Καὶ ἂν μεταξύ μας ὑπάρχουν μονάδες κληρικῶν ἐργαζομένων θεαρέστως, ἢ προσπάθειά των γίνεταί εἰς τὸ πλῆθος τῆς ἀδρανείας τῶν λοιπῶν κληρικῶν, καὶ οὕτως ἐγεννήθη ἡ κοινωνικὴ ἀντίληψις, ὅτι ὁ ἱερός κλῆρος δὲν προσφέρει τίποτε εἰς τὸν λαόν.

Νομίζομεν ὁμως ὅτι, καὶ ἂν ἀποκτήσωμεν ἱερεῖς θεολόγους ἐφημερίους καὶ τοῦ τελευταίου χωρίου τῆς Ἑλλάδος, καὶ πάλιν δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ ποθουμένου ἀποτελέσματος, ἂν δὲν ὁδηγώμεθα εἰς τὴν ἀποστολὴν μας ἀπὸ ὠρισμένον σύστημα ἐργασίας καὶ διαφωτίσεως ἡμῶν τῶν ἰδίων πρώτον καὶ ὕστερον τοῦ λαοῦ. Ἀπαιτεῖται γενικὴ προσπάθεια καὶ κίνησις ὅλου τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἐφημερίου τοῦ τελευταίου χωρίου.

Ὁ ἐνοριακὸς ἱερός κλῆρος, ὡς ἔχουν τὰ πράγματα σήμερον, ἀρέθη εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀρέσκειαν κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του. Χρειάζεται ἐνίσχυσιν ἠθικὴν καὶ διαφωτισμὸν εἰς τὸ ἔργον του καὶ ἀδιάλειπτον ἐπιτήρησιν καὶ παρακολούθησιν τῆς ἐργασίας του, διὰ νὰ ἀνυψωθῇ οὕτως ἠθικῶς καὶ μορφωτικῶς καὶ δι' αὐτοῦ ὁ λαός. Ὡς ἔχουν σήμερον τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας οἱ Ἐπί-

«Πάν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρων καρπὸν αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρων καθαίρει αὐτό ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ».

(Ἰωάν. 15,2)

σκοποι μόνοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαρκοῦν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ποιμαντορικοῦ τῶν ἔργου. Ἐχουν ἐπιφορτισθῆ με πολλὰ διοικητικὰ καθήκοντα καὶ ἐλάχιστος χρόνος ἀπομένει διὰ τὰς περιοδείας αὐτῶν. Οἱ ἱεροκλήρυκες, εἰς σχεδὸν εἰς ἐκάστην Μητρόπολιν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἐκκλησίας. Φορεῖς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος πρέπει νὰ καταστοῦν οἱ ἱερεῖς ἐφημέριοι καὶ εἰς τούτους πρέπει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας. Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία εἶναι ἐντὸς τῆς ἱερωσύνης καὶ ἕκαστος ἱερωμένος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον ἀποστολικῆς διακονίας, ἀναλόγως μὲ τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἔχει, καὶ μὲ τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ.

Διάπιστοῦμεν καὶ διαβεβαιοῦμεν ὅτι ὁ ἐφημεριακὸς κλῆρος τῆς ὑπαίθρου, κυρίως ὁ κλῆρος τῶν χωρίων, ποθεῖ καὶ ἐπιζητεῖ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν του ἐξύψωσιν καὶ διαπνέεται ὑπὸ ἱεροῦ ζήλου νὰ γνωρίσῃ καλύτερον τὰ καθήκοντά του, νὰ ὀπλισθῆ μὲ τὰ ἀπαραίτητα πνευματικὰ ἐφόδια, ἵνα καταστῆ ἱκανὸς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν βαρειῶν ὑποχρεώσεων του ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν χριστιανῶν. Ἡ εὐχάριστος αὕτη διάθεσις τῶν ἐφημερίων δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἀβοήθητος καὶ ὁ ἐκδηλούμενος εὐγενὴς τῶν πόθος ἀνεκπλήρωτος. Τοῦ πόθου τούτου διερωμηεῖς ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταστῶμεν διὰ τοῦ παρόντος δημοσιεύματος καὶ νὰ ζητήσωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὄρισμένας ἐνεργείας τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι πολλὰ θὰ ἐπιτύχωμεν μὲ τὸ ὑπάρχον προσωπικὸν τῶν ἐφημερίων, ἀρκεῖ νὰ θελήσωμεν νὰ ἐργασθῶμεν μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ θεῖον ἔργον μας. Ἄς μὴ μᾶς ἀπογοητεύῃ ἡ παρούσα μορφωτικὴ κατάστασις τοῦ κλήρου μας. Ὅλοι εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρουν. Τὸ μᾶλλον ἀπαραίτητον διὰ τὸν κλῆρον σήμερον εἶναι ὁ θεῖος ζήλος καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῶν πολυδιαβασμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτελῶς κατηρησιμένων γραμματικῶς κληρικῶν καὶ χριστιανῶν.

Εἶναι ἀνάγκη, νομίζομεν, νὰ ἐνεργηθοῦν τὰ κάτωθι, ἵνα εἰσέλθωμεν ἅπαντες οἱ κληρικοὶ εἰς τὸ καμίνι τῆς ἀναχωνεύσεως καὶ τῆς συχνῆς βελτιώσεως καὶ ἀδιαλείπτου παρακολουθήσεως τοῦ ἔργου μας :

Ιον. Πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐδρευῆ παρ' ἐκάστη Μη-

«Ἐγὼ εἶμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ καὶ γινώσκονται ὑπὸ τῶν ἐμῶν... καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων».

(Ἰωάν. 10, 14-15)

τροπόλει, ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, ἐπιτροπῇ Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔργον, τῆς ὁποίας θὰ εἶναι ἡ θρησκευτικὴ διαφώτισις τοῦ λαοῦ καὶ ἡ καθοδήγησις τῶν ἑφημερίων εἰς τὸ ἔργον των. Τὸ ἔργον τῶν ἐπιτροπῶν τούτων νὰ ἀχθῆ εἰς σύστημα ἐνιαῖον, μὲ παραλλαγὰς κατὰ τόπους καὶ χρόνον ἀνάλογως τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς θὰ καθίστανται ἐνήμεροι τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ τελευταίου χωρίου καὶ θὰ παρέχουν τὰς καταλλήλους ὁδηγίας, συμβουλὰς καὶ ἐνισχύσεις εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ἑφημερίους.

2ον. Διὰ τῶν ἐπιτροπῶν τούτων θὰ καταβληθῆ ἰδιαίτερα προσπάθεια διὰ τὴν παρακολούθησιν τοῦ ἔργου τῶν ἑφημερίων, καὶ διὰ τὴν βοήθειαν καὶ διαφώτισιν τούτων διὰ διαφόρων θρησκευτικῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν, διὰ καταλλήλων ὁμιλιῶν καὶ διαλέξεων. Πρέπει νὰ καταστῆ τὸ θρησκευτικὸν βιβλίον καὶ περιοδικὸν ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ ἑφημερίου. Ἐνα τοιοῦτον σκοπὸν ἐκκληροῖ ἡ ἔκδοσις τοῦ «Ἐφημερίου», περιέχοντος ὕλην ἀποκλειστικῶς ἀφορῶσαν τὸ ἔργον τοῦ ἐφημεριακοῦ μας κλήρου.

3ον. Αἱ ἄνω ἐπιτροπὴ νὰ ἀποτελῶνται ἀπὸ 1) τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην, ὡς Πρόεδρον, 2) τὸν Πρωτοσύγκελον τῆς Μητροπόλεως, ὡς Ἀντιπρόεδρον, ἀναπληροῦντα ἐν ἀπουσίᾳ τὸν Μητροπολίτην, 3) τὸν Ἱεροκέρυκα τῆς Μητροπόλεως, 4) ἐν λαϊκὸν μέλος διοριζόμενον παρὰ τοῦ Νομάρχου (δημόσιος ὑπάλληλος ἢ ζηλωτὴς χριστιανός), 5) ἓνα θεολόγον καθηγητὴν τοῦ Γυμνασίου τῆς Μητροπόλεως καὶ 6) δύο ἑφημερίους ἱερεῖς τῆς ἑδρας τῆς Μητροπόλεως.

4ον. Ἐκάστη ἱερὰ Μητρόπολις νὰ διαιρεθῆ εἰς μικροτέρας περιφερείας περιλαμβανούσας 15-20 ἑνορίας, ἐκάστης τῶν ὁποίων νὰ προΐσταται κατάλληλος ἔγγαμος κληρικός, κατὰ προτίμησιν θεολόγος, καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου ἀπόφοιτος πενταταξίου Ἱερατικῆς Σχολῆς. Οὗτοι νὰ ὑπηρετοῦν μὲ βαθμὸν καὶ μισθὸν τμηματάρχου, μὴ ἔχοντες ἰδίαν ἑνορίαν, δικαιούμενοι ὁμως νὰ ἱεροπρακτοῦν εἰς ὅλας τὰς ἑνορίας τοῦ τμήματός των, χωρὶς νὰ ἔχουν ἑνοριακὰ ἢ ἑφημεριακὰ δικαιώματα.

5ον) Τὸ θεῖον Κήρυγμα δέον νὰ καταστῆ ὑποχρεωτικὸν δι' ἅπαντα τὸν ἑφημεριακὸν κλήρον τῆς Ἑλλάδος. Τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Κηρύγματος θὰ ἔχουν αἱ κατὰ τὰς ἱεράς Μητροπόλεις, ὡς ἄνω, ἐπιτροπαί, αἰτινες ἢ θὰ ἐτοιμάζουν τὰ ἀναγκαῖα κηρύ-

«Ἐκ τοῦ καρποῦ γὰρ τὸ δένδρον γινώσκειται».

(Μαθ. 12, 33)

γματα ἢ θὰ κατευθύνουν τοὺς ἑφημερίους τῆς περιφερείας τῶν εἰς τοῦτο. Τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἔργου τούτου θ' ἀναλαμβάνουν οἱ κατὰ τόπους τμηματάρχαι, οἵτινες θὰ περιοδεύουν πάντοτε μεταξὺ τῶν ἑφημερίων τοῦ τμήματός των, ἵνα ἐνισχύουν καὶ καθοδηγοῦν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλήρωσιν τοῦ ἔργου των, ἐπιβλέπουν εἰς τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν κατηχητικῶν σχολείων καὶ τὸ τακτικὸν θεῖον κήρυγμα καὶ συμπληροῦν τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ κηρύγματος. Αὐτοὶ θὰ εἶναι οἱ φορεῖς τῶν οδηγιῶν καὶ τῶν κατευθύνσεων τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἑφημερίους καὶ ἀντιθέτως τῶν δυσκολιῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἑφημερίων καὶ τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν πρὸς τὸ κέντρον. Θὰ καθιστοῦν ἐνημέρους τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην καὶ τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ ἐπιτροπὴν περὶ τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ καὶ θὰ καθίστανται οἱ σύνδεσμοι τοῦ κέντρον πρὸς τοὺς ἑφημερίους καὶ τὰνάπαλιν. Θὰ καθοδηγοῦν τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῆς περιφερείας των εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τῶν ἡμῶν καὶ θὰ φέρουν τὰς καταλλήλους ὁδηγίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ἔργων.

5ον. Κατὰ δίμηνα χρονικὰ διαστήματα οἱ ἑφημέριοι ἐκάστου τμήματος, τῇ φροντίδι τοῦ οἰκείου τμηματάρχου, νὰ συνέρχονται εἰς συγκεντρώσεις ἐντὸς τῆς περιφερείας τοῦ τμήματός των, ἔνθα νὰ γίνεται ἐπίβλεψις διὰ τὸ τακτικὸν θεῖον κήρυγμα, νὰ παρακολουθῆται ἡ μελέτη θρησκευτικῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν, νὰ γίνωνται ἀνακοινώσεις διὰ τὴν θρησκευτικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ, νὰ ἐξετάζονται αἱ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας συναντοῦν οἱ ἑφημέριοι.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἑφημερίων εἰς τὰς συγκεντρώσεις αὐτὰς νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' αὐτοὺς καὶ πᾶσα ἀδικαιολόγητος ἀπ' αὐτῶν ἀπουσία νὰ συνεπάγεται κυρώσεις. Τὰς συγκεντρώσεις ταύτας πρέπει νὰ παρακολουθοῦν οἱ οἰκεῖοι Μητροπολίται ἢ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν.

6ον. Παρ' ἐκάστῳ ἐνοριακῷ Ναῷ νὰ ἰδρυνθῇ θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ βιβλιοθήκη, περιέχουσα κατάλληλα βιβλία θρησκευτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πατριωτικοῦ περιεχομένου πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἑφημερίου καὶ τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης εἰς ἐκάστην πόλιν ἢ χωρίον νὰ ἰδρυνθοῦν, τῇ μερίμνῃ τῆς Ἐκκλησίας, κατάλληλοι αἵθουσαι διὰ μελετητήρια ἢ διαλέξεις πρὸς διαφώτισιν τοῦ λαοῦ.

«Πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ
βάλλεται!».

(Ματθ. 3,10)

7ον. Αί κατά Μητροπόλεις επιτροπαί δέον να εὑρίσκωνται ἐν συχνῇ ἐπαφῇ μετὰ τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ να ἐκτελοῦν τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ.

8ον. Πρὸς οικονομικὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τούτων δέον ἀνά 15-20 ἐνορίας να συμπτυχθῆ μία τούτων, ἵνα ἐξοικονομηθῆ ὁ ἐφημέριος, ὅστις θὰ ἐκτελῆ τὸ ἔργον τοῦ τμηματάρχου. Ἐπίσης δὲν θὰ ἦτο ἐπιβαρυντικόν, ἂν ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἱερῶν Ναῶν καὶ Μονῶν εἰσεπράττετο ἐν μικρὸν ἀκόμη ποσοστόν, τὸ ὁποῖον να διετίθεται διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην.

9ον. Ἡ ὑπηρεσία τῶν παρ' ἐκάστῳ Μητροπολίτῃ μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ὑποχρεωτικὴ. Δύναται να χορηγηθῆ ἐπίδομα εἰς τὸν θεολόγον καθηγητὴν τοῦ Γυμνασίου, ἐφ' ὅσον τοῦ ἀνατίθεται ἡ σύνταξις καταλλήλων κηρυγμάτων ἢ ἄλλων ὁμιλιῶν καὶ διαλέξεων.

Τοιαύτη νομίζομεν ὅτι πρέπει να εἶναι ἡ Ὄργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας μας. Δὲν φιλοδοξοῦμεν ὅτι ἡ ἀναφερομένη γνώμη μας εἶναι πλήρης καὶ δὲν ἐπιδέχεται τροποποιήσεις ἢ βελτιώσεις. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι, ἂν δὲν στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας εἰς τὸν ἐφημέριον καὶ ἂν δὲν σταθῶμεν συμπαραστάται καὶ ἐνισχυταὶ τοῦ ἔργου του, πᾶσα ἄλλη προσπάθεια δὲν μέλλει να τελεσφορήσῃ. Ἄν θέλωμεν να ἔχωμεν Ἐκκλησίαν ζῶσαν καὶ ἐργαζομένην ἐπωφελῶς διὰ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, ὀφείλομεν να κινήθωμεν ὡς ἐν σώμα μετὰ πλήρη ὀργανῶσιν καὶ ὁμόθυμον ἐνέργειαν καὶ ἡ νίκη θὰ εἶναι ἀσφαλής. Τοιουτοτρόπως μέσα εἰς τὰς διαφόρους ἀντιξόους ἰδέας πού περιζώνουν τὸ λαόν μας, θὰ ὑψώσωμεν τὸν πυρσὸν τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ θὰ ἐξυψώσωμεν τὸ γόητρον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἱερεὺς ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΔΡΑΒΗΛΑΣ

Ἐφημέριος Λεβιδίου Μαντινείας

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Εἰς τὴν σελίδα 164 (τοῦ προηγουμένου φύλλου), ἐνθα ὁ λόγος περὶ τῶν χειρογράφων τῆς Κ. Διαθήκης, ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας, ἠλλοιώθη σοβαρῶς ἡ χρονολογία τούτων μετὰ τὴν παρὰ λειψιν ἐνός 0.

Ἡ σχετικὴ φράσις δέον να ἀναγνωσθῆ ὡς ἐξῆς :

Ὁλος ὁ ἀριθμὸς καὶ τῶν 24.000 χειρογράφων εἰς παραγαμινὴν ἔχει χρονολογίαν πρὸ τοῦ 1000 μ. Χ. [ἀντὶ «πρὸ τοῦ 100 μ. Χ.»].

(Ἐκ τῆς Συντάξεως)

ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ἑρωτήσεις :

1) Τί σημαίνει τὸ Ματθ. α' 25, «καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον» ;

Παπα - Ἰωάννης Στενακάκης
Ἐφημέριος Μύτου Ἱεραπέτρας (Κρήτης)

2) Τί σημαίνει τὸ Ἰω. ι' 8, «Πάντες ὅσοι ἦλθον πρὸ ἐμοῦ κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί» ;

Β. Καπόγιαννης Ἱερεὺς
Κωνσταντίνα Διαβολιτσίου (Μεσσηνίας)

3) Ποῦ πρέπει ν' ἀναγινώσκειται ἡ Ὅπισθάμβωνος Εὐχή ; Πρέπει κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτης νὰ εὐλογῇ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν φροῶσιν «καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου» ;

Νικόλαος Ἱερ. Πάνδης
Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος (Ἀργυράδες Κερκύρας)

4) Πρέπει νὰ λέγεται τὸ «Εὐλογητὸς ὁ Θεός...» πρὸ τῶν εὐχῶν τῆς Κατηχήσεως τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα προσφερομένων ;

5) Ποσάκις πρέπει νὰ λέγεται τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως πρὸ τοῦ Βαπτίσματος ; καὶ ὑπὸ τίνος ;

Δημ. Ἱατροίδης
Ἐφημέριος Ἁγ. Δημητρίου Καλαυθῶν

6) Δύναται νὰ φυλάσσειται κατ' οἶκον τὸ ὕδωρ τοῦ Μεγάλου Ἁγιασμοῦ ;

7) Ποῦ πρέπει νὰ ἴστανται οἱ μελλόνυμφοι κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Γάμου ;

Παπασωτήρης
Θεόκτιστον Γορτυνίας

8) Πότε κλείουν τὰ Βημόθυρα κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν καὶ διατί ;

9) Πρέπει νὰ φορῇ ὁ ἱερεὺς Ἐπιτραχήλιον κατὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ ἀνάγνωσιν τῆς Θ' Ὁρας, τοῦ Ἀποδείπνου καὶ τοῦ Μεσονυκτικοῦ ;

10) Εἰς ποίας ἀκολουθίας τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς πρέπει νὰ φορῇ μαῦρα ἄμφια ὁ λειτουργός ;

«Ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει»

(Ματθ. 12, 30)

11) Τὰ μνημόσυνα πρέπει νὰ τελοῦνται μετὰ τὴν Ἀπόλυ-
σιν τῆς θ. Λειτουργίας ἢ ἐν συνεχείᾳ ταύτης ; Ἐν τῇ τελευταίᾳ
περιπτώσει, πότε πρέπει νὰ ἀρχίζουσιν ;

12) Τὸ Μ. Εὐχολόγιον ἐκδόσεως Ἑνετίας 1832 εἰς τὴν
Διάταξιν τῆς Προσκομιδῆς (σελ. 50) δρίζει ὅτι μετὰ τὴν μερίδα
τῆς Θεοτόκου ἐξάγεται ἡ μερὶς τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ μετ'
αὐτὴν ἢ τῶν ἄλλων Προφητῶν, ἐν ᾧ εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις
ἀντὶ τῆς μερίδος τοῦ Τιμίου Προδρόμου δρίζεται ἡ μερὶς τῶν
Ταξιαρχῶν κλπ. ὁ δὲ Πρόδρομος μνημονεύεται ἐπὶ κεφαλῆς τῶν
ἄλλων Προφητῶν εἰς τὴν ἐπομένην μερίδα. Ποῖον εἶναι τὸ ὀρ-
θότερον ;

Βασίλειος Σημαντηράκης

Ἐφημέριος Καμάρας

13) Τί φρονεῖτε περὶ τοῦ σήμερον ἐπιτρεπομένου γάμου
μεταξὺ συγγενῶν ἕκτου βαθμοῦ ἔξ αἵματος καὶ πέμπτου ἔξ
ἀγχιστείας ;

Θωμᾶς Γ. Κούτσιος Ἱερεὺς

Μοναστηρίου Καρδίουσης

14) Ἐπιτρέπεται ἡ μετάληψις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων
πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου τῆς θ. Εὐχαριστίας ; Καὶ διατί,
ὅπου ἔχει τοῦτο ἀπαγορευθῆ δι' Ἀρχιερατικῶν Ἐγκυκλίων, δὲν
θρεῖται ἡ ἀπαγόρευσις ἀπὸ ὄλους τοὺς Ἱερεῖς καὶ προκαλεῖται
σκάνδαλον μεταξὺ τῶν πιστῶν εἰς βάρος τῶν πειθαρχικῶν Ἐφη-
μερίων ;

15) Ἐπιτρέπεται ἡ μετάληψις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων
εἰς πρόσωπα μὴ ἔξομολογηθέντα ; Καὶ δύναται ἡ ἀπλῆ ἀνάγνω-
σις τῆς Συγχωρητικῆς Εὐχῆς ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς
Ἐξομολογήσεως ;

16) Ἐπιτρέπεται ἡ, κατὰ τὸ θέλημα τῶν λαϊκῶν ἐπιτρόπων,
περιφορὰ τοῦ Ἱ. Ἐπιταφίου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς ἐνορίας, ὑπὸ
τὰς συνθήκας μάλιστα, ὑπὸ τὰς ὁποίας αὕτη γίνεται πολλαχοῦ ;

17) Ἐπιτρέπεται ἡ θ. Μετάληψις εἰς ἐτοιμοθανάτους περι-
πεσόντας πλέον εἰς ἀναισθησίαν, καὶ μάλιστα μὴ ἔξομολογη-
θέντας ;

Οἶκ. Α. Χ. Παπαδόπουλος

Ἐφημέριος Ἀρχιεπισκοπῆς

«Τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται».
(Ματθ. 15, 14)

Ἀπαντήσεις :

1) Ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής ἐνδιαφέρεται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν παρθενίαν τῆς Θεοτόκου μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξ αὐτῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αὐτὸ σημαίνει ἡ φράσις «οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν...» Ὅπως ὁμοίως παρατηρεῖ ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, αὐτὸ τὸ «ἕως οὗ» δὲν σημαίνει ὅτι μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου συνῆθη τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ὅ,τι συνῆβαινε ἕως τότε. Καὶ διὰ τὸν κόρακα τοῦ Νῶε, λέγει, ἔγραψεν ἡ Ἁγ. Γραφή «οὐκ ὑπέστρεψεν ὁ κόραξ ἕως οὗ ἐξηράνθη ἡ γῆ», χωρὶς, βεβαίως, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ποτέ. Καὶ περὶ τοῦ Ἱ. Χριστοῦ λέγει ὁ ἱερός ψαλμωδός ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ - Πατρὸς «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου», χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ εἶπῃ, ὅτι μετὰ ταῦτα θὰ παύσῃ νὰ κἄθηται ὁ Ἱ. Χριστὸς ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. Ἄλλα καὶ τὸ «πρωτότοκος», λεγόμενον ἐδῶ περὶ τοῦ Ἱ. Χριστοῦ, δὲν σημαίνει ὅτι ἀπέκτησε ἄλλα τέκνα μετὰ τὴν γέννησίν Του ἢ Παρθένος Μαρία, διότι καὶ πάλιν ὁ ἱερός εὐαγγελιστής ὁμιλεῖ διὰ τὸ γεγονός τῆς σιγιῆς ἐκείνης, ὅπως καὶ ἡμεῖς σήμερον λέγομεν «ἐγέννησε ἡ τὰς τὸ πρῶτό της παιδί», χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν, ἂν θὰ γενήσῃ καὶ ἄλλα.

2) Τὴν φράσιν αὐτὴν εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τοὺς ἀντιφερομένους πρὸς τὸ ἔργον Του γραμματεῖς καὶ φαρισαίους τῶν Ἱερουσαλῶμων ἐν ἀρχῇ τῆς ὥραιας ἐκείνης διδασκαλίας περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Ποιμένου, καὶ ἔνοστον διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὅλους ἐκείνους, ὅσοι ἠθέλησαν πρὶν ἀπὸ τὴν ἔλευσίν Του νὰ ἰδιοποιηθοῦν τὸ ἔργον τοῦ Μεσσοῦ, καθὼς καὶ ὅλους ἐκείνους τοὺς συγχρόνους του, οἱ ὅποιοι ἐθεώρησαν τοὺς ἑαυτοὺς των ὡς ἀρροδίους διὰ νὰ τὸ καταπολεμήσουν, ἐν ὀνόματι δῆθεν τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ λαοῦ. Ὅλοι αὐτοί, λέγει, «κλέπται εἰσὶ καὶ λησταί», διότι σφετερίζονται δικαιοῦματα, ποῦ δὲν τοὺς ἀνήκουν, καὶ προσπαθοῦν νὰ υποκλέψουν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, χάριν τῶν ἰδικῶν των συμφερόντων. Δὲν ἔνοστον βεβαίως ὁ Κύριος τοὺς πρὸ αὐτοῦ μέχρι τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ἐλθόντας ἐν πνεύματι Θεοῦ ἀληθινοῦς Προφήτας, οἱ ὅποιοι κατεδιώχθησαν ἀπὸ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι εἶχον παραμορφώσει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπανειλημμένως καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις, καὶ διὰ μακρῶν τοὺς ἀπέδειξεν ὁ Κύριος.

3) Ἡ εὐχὴ αὐτὴ ἀνεγινώσκετο παλαιότερον ὅπισθεν τοῦ Ἄμβωνος, ὅστις τότε ἐπὶ τὸ ἐμφανέστερον καὶ τὸ πρακτικώτερον εὐρίσκετο ἐν τῇ μέσῃ τοῦ ναοῦ καὶ ὄχι ἐκεῖ ὅπου ἔχει σήμερον κρεμασθῆ, ὅπως μέχρι σήμερον σφίξεται εἰς βυζαντινὸν ναὸν τῆς Καλαμπάκας. Ἐκ τούτου δὲ καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα «ὀπιθάμβωνος» καὶ ἐκ τούτου κινεῖνται, ὅσοι προτιμοῦν νὰ τὴν ἀναγινώσκουν καὶ σήμερον ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Σωλῆα. Κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμοῦ ἀναγινώσκεται σήμερον πλέον ἐνώπιον τῆς εἰκόνος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Ὑραιας Πύλης ὑπὸ τινων βλεπόντων πρὸς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἢ πρὸς τὸ ἔκκλητάριον. Ὡς πρὸς τὴν ὑπὸ τινων διδομένην εὐλογίαν κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην φράσιν, ἐφ' ὅσον οὐδὲν περὶ αὐτῆς οὐδαμοῦ σημειοῦται, φαίνεται νὰ εἶναι περιττὴ, τόσο μᾶλλον ὅσα καὶ Ἀρχιερεῶς ἱεουργοῦντος ἢ εὐχὴ ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἐν ᾧ πάντα τὰ περιέχοντα εὐλογίαν ἀνήκουν εἰς τὸν λειτουργοῦντα Ἀρχιερέα.

4) Τὸ Μέγα Εὐχολόγιον δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ ἐκφωνήσεως τοῦ

«Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν οὐ σταθήσεται.»

(Ματθ. 12, 25)

«Εὐλογητός ὁ Θεός», πρὸ τῶν εὐχῶν τῆς Κατηχήσεως, ὅπως δὲν ὀμιλεῖ καὶ περὶ Ἀπολύσεως μετὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν. Ἡ ἀρχὴ τῆς πρώτης εὐχῆς «Ἐπὶ τῷ ὀνόματι Σου Κύριε» εἶναι ἀρκετὰ ἐκφραστικὴ καὶ ἀρκετὰ πανηγυρικὴ ὡς ἐναρξίς τῆς ἀναγνώσεως τῶν εὐχῶν τούτων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπαρτίζουσι ἰδιαιτέραν ἀκολουθίαν, δεδομένου ὅτι ἀρχαιότερον ἀνεγινώσκοντο, πιθανώτατα, τριημερικῶς, ἀνὰ μία καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς προετοιμασίας τῶν μελλοφωτιστῶν.

5) Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἀπαγγέλλεται τρίς ὑπὸ τοῦ Ἀναδόχου, μεθ' ἑκάστην ἐπανάληψιν τοῦ διαλόγου «Συνετάξω τῷ Χριστῷ» κ.λ. π.

6) Τὸ ὕδωρ τοῦ Μεγ. Ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων δὲν φυλάσσεται κατ' οἶκον, ὡς ἀπολαῦον τοῦ αὐτοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ ὕδωρ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος. Ἀντὶ τούτου εἰσῆχθη ἡ τέλεσις τοῦ Μικροῦ Ἀγιασμοῦ.

7) Οἱ μελλόνουμοι ἴστανται σήμερον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Σωλέα ἐνώπιον τραπέζης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπόκεινται τὰ διὰ τὴν στέψιν χρειώδη.

8) Σήμερον, παντοῦ σχεδόν, τὰ Βημόθυρα παραμένουν ἀνοικτὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς θ. Λειτουργίας, ἂν δὲν ὄρισῃ ἄλλως ὁ οἰκεῖος Ἱεράρχης. Πρακτικῶς χρῆσιμον εἶναι νὰ κλείωνται ταῦτα κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Κοινωνικοῦ, πρὸς ἐξασφάλισιν μεγαλειτέρας περιουλλογῆς εἰς τοὺς ἐντός τοῦ ἁγ. Βήματος μεταλαμβάνοντας κληρικούς, ἀλλὰ πρὸ πάντων, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νὰ παρασκευάσῃ ὁ λειτουργὸς πλείονα τοῦ ἐνός Ποτήρια διὰ τὴν μετάληψιν τῶν πιστῶν εἰς τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ ὅταν τὸ θ. Κήρυγμα γίνεται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.

Ἐποὶ δὲν κλείωνται τὰ Βημόθυρα, δι' οἰονδήποτε λόγον, ἐπιβάλλεται, πάντως, ὅπως γίνεται τοῦτο ἐντελῶς ἀθορυβῶς καὶ χωρὶς οὔτε ὁ λειτουργὸς νὰ στρέφεται διὰ νὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν, οὔτε ἄλλος, καὶ δὴ λαϊκὸς ἢ παιδί, νὰ ἐμφανίζεταί πρὸς τοῦτο ἐνώπιον τῆς Ὁραίας Πύλης.

9) Οὐδεμίαν Ἀκολουθίαν δύναται κατ' ἀρχὴν νὰ τελεσθῇ ἐν τῷ ναῷ ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἄνευ Ἐπιτραχηλίου.

10) Εἰς ὅλας τὰς πρωϊνὰς καὶ ἐσπερινὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς μέχρι τῆς Παρασκευῆς οἱ Κληρικοί ἐν τῷ ναῷ φέρουν μαῦρα ἄμφια. Ἐξαιρέσις γίνεται τὸ ἐσπέρας τῆς Παρασκευῆς εἰς τοὺς Χαιρετισμούς, ὅτε διακόπτεται καὶ ὁ πένθιμος διάκοσμος τοῦ ναοῦ μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς.

11) Εἰς διαφόρους Ἐπαρχίας ἰσχύει περὶ τῶν μνημοσύτων διάφορον τυπικόν, ἐξαρτώμενον, βεβαίως, ἐκ τῆς προτιμήσεως τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, πάντοτε ἄρμοδιον νὰ ἐξοικονομῇ τὰ πράγματα ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν.

Ἐποὶ τὸ Μνημόσυον τελεῖται ἐν συνεχείᾳ τῆς θ. Λειτουργίας, ψάλλεται ἀντὶ Κοινωνικοῦ ὁ «Ἄμωμος», μετὰ δὲ τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν καὶ τὸ δεύτερον «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...» ἐξέρχονται οἱ Ἱερεῖς ψάλλοντες τὰ Τροπάρια «Μετὰ πνευμάτων δικαίων...», καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν εὐχῶν τοῦ Μνημοσύνου καὶ τὴν ἐκφώνησιν «Ὅτι σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις...», ἥτις ἐπαναλαμβάνεται ὑφ' ὅλων τῶν συλλειτουργούντων Ἱερέων, ψάλλεται ὑπ' αὐτῶν ἅπαξ τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη» ὅπερ ἐπαναλαμβάνουσι δις οἱ χοροὶ. Ἀκολουθῶς ψάλλει ὁ χορὸς τὸ τρίτον «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...» τῆς θ. λει-

«Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν· Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.»

(Ἰωάν. 2,16)

τουργίας και γίνεται ἡ εὐλογία ὑπὸ τοῦ ἱερέως «Εὐλογία Κυρίου και ἔλεος...» και ἡ διὰ τὴν ἡμέραν καθιερωμένη Ἀπόλυσις τῆς θ. Λειτουργίας.

12) Ἡ παλαιὰ διατάξις τῆς Ἱ. Προσκομιδῆς εἶχεν ἀναμφιβόλως ὑπ' ὄψει νὰ μνημονεύονται μόνον ἄνθρωποι περὶ τὸν σῶσαντα αὐτοὺς Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, μεταγενεστέρως ὁμοῦς ἐθεωρήθη, φαίνεται, σκοπιμώτερον νὰ περιληφθοῦν και οἱ Ἄγγελοι, ὅχι ὡς ἔχοντες ἀνάγκην σωτηρίας, ἀλλ' ὡς συναπαρτίζοντες μετὰ τῶν Ἁγίων τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστοῦ περὶ τὸν οὐράνιον θρόνον, κατὰ τὴν ὠραίαν εἰκόνα τῆς Ἀποκαλύψεως. Πάντως πρόκειται περὶ λεπτομερείας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ ἰσχύοντα συμφώνως πρὸς τὰς ἐν χρῆσει σήμερον λειτουργικὰς ὁδηγίας τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διὰ νὰ προληφθῇ πᾶσα ἀναρχία και νὰ διασφαλισθῇ ἡ ἐνότης και ἡ ὁμοιομορφία τῆς λειτουργικῆς πράξεως.

13) Τὰ σήμερον ἰσχύοντα κωλύματα εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν Οἰκουμ. Συνόδων καθωρισμένα· τὰ λοιπὰ εἰσήχθησαν μεταγενεστέρως ἕνεκα λόγων καιρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκρίθη ὅτι δὲν δικαιολογοῦν πλέον τὴν διατήρησίν των. Ἡ Ἐκκλησία ἀποδεχθεῖσα ἐν προκειμένῳ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος δὲν ἐξῆλθε τῶν κανονικῶν ὁρίων, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶναι γνωστὸν ὅτι τὸσον παρ' ἡμῖν, ὅσον και παλαιότερον ἀκόμη παρὰ τῷ Οἰκουμινικῷ Πατριαρχεῖῳ, ἐκ καθαρᾶς πλὴν ἐκκλησιαστικῆς πρωτοβουλίας εἶχον πολλὰς ἐπιτραπὴν γάμου τοιοῦτου «κατ' οἰκονομίαν», χωρὶς ποτε νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἡ Ἐκκλησία παρέβαινε τοὺς θεμελιώδεις ἱεροὺς Κανόνας περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου.

14) Τὸ πρᾶγμα, κατ' ἀρχήν, εἶναι παντελῶς ἀκατανόητον και εἶναι πολλῆς ἀπορίας ἄξιον πῶς ἐπεκράτησεν εἰς τина μέρη αὐτῆ ἡ δῆθεν «οἰκονομία», ἡ ὁποία αὐτόχρομα καθιστᾷ ἀχρηστον και ἄνευ λόγου τὴν τέλεισιν ἐπειτα τῆς θ. Λειτουργίας. Πρόκειται περὶ μεγάλης ἀταξίας, μὴδεῖαν ἐπιδεχομένης δικαιολογίαν και διὰ τοῦτο δικαίως προκαλεῖ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ζηλωτῶν Ἐφημερίων και τῶν πεφωτισμένων λαϊκῶν. Διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῆς περιστάσεως, δι' ὅσους ἔχουν πράγματι ἀνάγκην νὰ κοινωνήσουν ἐνωρὶς, ὑπάρχουν πολλοὶ τρόποι, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ καταργηται ἡ τέλεισις τῆς θ. Λειτουργίας. Ἐλπίζομεν δὲ προσεχῶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ γράψωμεν περισσότερα περὶ τούτου. Ἡ ἀπὸ μέρους Ἐφημερίων τινῶν καταστρατήγησις και τῶν ὑφισταμένων ἐτι πολλαχὺ ἀξιεπαίνων σχετικῶν ὁδηγιῶν ἀποτελεῖ προφανῆ παράβασιν καθήκοντος και συνιστᾷ πειθαρχικὸν παράπτωμα, διὰ τὸ ὁποῖον ἀρμόδιοι εἶναι οἱ οἰκεῖοι Ἀρχιερεῖς. Φαίνεται ὁμοῦς ὅτι, πρὸ παντός ἄλλου, ἀπαιτεῖται ἡ ἀνάπτωξις τῆς ἱερατικῆς συνετιδήσεως παρ' ἅπασιν τοῖς Ἐφημερίοις, ἐπότε ὅχι μόνον τὸ ἀτοπον τοῦτο, ἀλλὰ και τина ἄλλα ἀκόμη θὰ ἀπεφεύγοντο αὐτομάτως.

15) Κατ' ἀρχήν, τὰ δύο Μυστήρια εἶναι ἄσχετα πρὸς ἄλληλα, δι' ἐκείνους, μάλιστα, πού και ἐξομολογοῦνται τάκτικα και μεταλαμβάνουν συχνά. Δύναται δηλ. ὁ χριστιανὸς νὰ ἐξομολογηθῇ, χωρὶς νὰ πρόκειται νὰ κοινωνήσῃ, και νὰ κοινωνήσῃ χωρὶς νὰ ἐξομολογηθῇ ἐξάπαντος τὴν παραμονήν, ἂν εἶχε πράξει τοῦτο προσφάτως και δὲν τοῦ συνέδη τίποτε ἐν τῷ μεταξῷ. Ὅταν τοῦτο γίνῃ ἀντιληπτόν, τότε και ἡ Ἐξομολόγησις θὰ γίνεται ἐγκαίρωσ, χωρὶς τὰς ἀταξίας τῆς τελευταίας στιγμῆς και εἰς τὴν θ. Κοινωνίαν θὰ προσέρχωνται περισσότερον παρασκευασμένοι οἱ χριστιανὸι, ἐφ' ὅσον θὰ

«Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν».
(Ματθ. 13, 43)

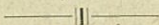
ἔχουν μὲν τακτοποιήσει ἐγκαίρως τὰ τῆς μετανοίας των, θὰ παρακολουθοῦν δὲ ἑαυτοὺς εἰς τὸ μέχρι τῆς θ. Μεταλήψεως διάστημα καὶ θὰ γνωρίζουν, ἐπὶ τέλους, τί ἔχουν νὰ εἰπουν εἰς τὸν Πνευματικόν των, ἂν τὴν παραμονὴν τῆς θ. Μεταλήψεως αἰσθάνωνται ἡθικὴν τινὰ ἀνησυχίαν.

Πάντως ἡ ἀπλή ἀνάγκωσις τῆς Συγχωρητικῆς Εὐχῆς, ἀποτελοῦσα ἀτόχημα κατάργησιν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως, πρέπει νὰ θεωρηθῆ παραὰ πάντων ὡς ἐντελῶς ἀπηγορευμένη καὶ ὡς μηδὲν προσφέρουσα εἰς τὸν δι' αὐτῆς αὐταπατώμενον πιστόν. Ἄν, ἐπὶ πλέον, τοῦτο γίνεται ἐπὶ χροήμασιν, ἀποτελεῖ πράξιν συμφωνιακὴν κολαζομένην ὑπὸ τῶν Ἰ. Κανόνων.

16) Καθῆκον τῶν Ἐφημερίων εἶναι νὰ πράττουν πάντοτε ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀφ' ἑαυτῶν διὰ τὴν καλὴν ὀργάνωσιν καὶ τὴν εὐλαδίη καὶ ἐποικοδομητικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἱερῶν λιτανειῶν, ἐν αἷς καὶ ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου. Καθῆκον δ' ἐπίσης τῶν λαϊκῶν ἐπιτρόπων εἶναι νὰ συνεργάζωνται μετὰ τῶν Ἐφημερίων τῶν ναῶν των διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν γένει ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ τῆς θ. λατρείας, ἧς μία ἐκδήλωσις εἶναι καὶ αἱ ἐν τῇ ἑνορίᾳ λιτανεαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι προτιμότερον, βεβαίως, νὰ μὴ γίνωνται, παρὰ νὰ γίνωνται πρόξενοι ἀταξιῶν καὶ σκανδάλων. Οἰαδήποτε ὁμως ριζικὰ μέτρα, ὅχι μόνον εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ εἰς οἰανδήποτε περιστασιν, αἰφνιδιαστικῶς καὶ βιαίως τυχόν λαμβανόμενα, χωρὶς τὴν ἀπαιτουμένην προπαρασκευὴν τοῦ περιβάλλοντος δύνανται νὰ γίνον ἀφορμὴ ἄλλων πάλιν ἀταξιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπίσης πρέπει νὰ προλαμβάνωνται. Διὰ τῶν δὲ ἐν προκειμένῳ διαφορὰν χρέος τοῦ Ἐφημερίου εἶναι νὰ ζητήσῃ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἀρχιερέως του.

17) Ὅταν ὁ ἐτοιμοθάνατος περιέλθῃ πλέον εἰς ἀναισθησίαν, βεβαίως δὲν δύναται νὰ μεταλάβῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, εἴτε εἶχεν ἐξομολογηθεῖ εἴτε ὅχι, διότι ὁ μεταλαμβάνων πρέπει νὰ ἔχῃ συναίσθησιν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς πράξεως. Διὰ τοῦτο, ὡς ἐγράφη καὶ ἄλλοτε εἰς τὸν «Ἐφημέριον», χρέος μας εἶναι νὰ διαφωτισώμεν καταλλήλως τοὺς χριστιανούς μας καὶ νὰ προετοιμάζωμεν ἐγκαίρως τοὺς ἀσθενεῖς μας, ὥστε τὸ καθῆκον τοῦτο νὰ μὴ ἀναβάλλεται διὰ τὰς ὑστάτας στιγμὰς. Ἀνάγκη ὁμως νὰ προληφθῆ καὶ ὁ σκανδαλισμὸς τῶν συνειδήσεων τῶν οἰκείων τοῦ ἐτοιμοθανάτου, εἰς περιπτώσιν ἀρνήσεώς μας νὰ τὸν κοινωνήσωμεν, καὶ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἡ ἀνάλογος διαφώτισις τῶν πιστῶν ἄλλὰ τοῦτο ἐπαφίεται εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ποιμαντικὴν φροντίδα τοῦ Ἐφημερίου.

E. Γ. Μ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδεσ. Ἀντών. Α. Ἀργυρόν, Μαθουράκη Κορυθαίας : Αὐτοῦμεθα, διότι δὲν ἠδυνήθημεν ἀκόμη νὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ταχέως, ὡς ὑποσχέθημεν, διότι ἦτο τόσοσ ὁ φόρτος τῆς ἐργασίας καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἐπὶ τῶν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐπιστολῇ σας τονιζομένων συμφωνοῦμεν ἀπολύτως, ὅτι ἕκαστος ἔσπου εὐρίσκειται πρέπει νὰ εἶναι ὑπόδειγμα πιστοῦ χριστιανοῦ.— **Αἶδεσ. Παναγ. Φαναράν, Ἄντισσαν :** Συμμεριζόμεθα τὴν δικαίαν χαρὰν σας διὰ τὴν πνευματικὴν πρόοδον τοῦ τόπου εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς περὶ τοῦ «Ἐφημερίου» γνώμας σας ἢ πρότασις σας μᾶς εὐρίσκει ἀπολύτως συμφώνους καὶ ἐπιτιζόμεν ὅτι θὰ δυνηθώμεν, σὺν Θεῷ, νὰ τὴν θέσωμεν λίαν προσεχῶς εἰς ἐφαρμογὴν.— **Αἶδεσ. Παναγ. Ἀδάμην, Βόνισσαν Ξηρομέρου :** Χωρὶς νὰ συμμεριζώμεθα τὴν ἀπαισιοδοξίαν σας, θὰ προάξωμεν πᾶν τὸ δυνατόν.— **Αἶδεσ. Π. Α. Δημητράκη, Ψάρι Κορινθίας :** Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν ἐπὶ πλέον φύλλα τοῦ «Ἐφημερίου» διαθέ-

σῖμα λυπούμεθα πολύ.— **Αἶδεο. Δημ. Βασιλικάκην**, Ἐφημέριον Ἀμυρῶν Βιάνον: Ἡ ἐπιστολή σας μᾶς συνεκίνησε· εἶσθε ἀξιέταιος δι' ὃ, τι ἐπρόξατε ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου σας· τὸ ζήτημα τοῦ ραδιοφώνου ἐλπίζομεν ὅτι θὰ μελετηθῇ ἀρμοδίως πρὸς λήψιν τῶν ἐνδεκνυομένων μέτρων· ζητηθέντα βιβλία ἐστάλησαν· αἱ διαπιστώσεις σας θὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ ἐπόμενον φύλλον μας.— **Αἶδεο. Παντ. Τζεργιᾶν, Χάρακαν**: Ἐλήφθησαν καὶ αἱ τελευταῖαι ἐπιστολαὶ σας· λυπούμεθα, διότι δὲν μᾶς ἐδόθη ἄνεσις διὰ ν' ἀπαντήσωμεν ταχέως, ὡς ὑποχέθημεν· ἀλλὰ διατὶ βιάσεσθε; καὶ προπαντὸς διατὶ παρεξηγεῖτε τὰς διαθέσεις μας; Ζητοῦμεν συγγνώμην διὰ τὴν ἀργοπορίαν καὶ ἐλπίζομεν ὅτι θ' ἀναθεωρήσετε τὴν ἄδικον κρίσιν σας.— **Αἶδεο. Χρήστον Δράμπαν, Βαμβακοῦσαν Σερρών**: Ἀντυχῶς δὲν ὑπάρχον ἐπὶ πλέον διαθέσιμα φύλλα τοῦ Ἐφημερίου· λυπούμεθα πολύ. Εἰς τὰς ἀπορίας σας θ' ἀπαντήσωμεν ἀπὸ τῆς οικείας στήλης προσεχῶς.— **Πανσο. Ἀρχιμ. Ἰωσήφ Σ. Ἐρμηλίον, Ἄνω Βροντιοῦν Σερρών**: Ἡ γνώμη σας θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχές· σὰς εὐχαριστοῦμεν.— **Αἶδεο. Κ. Γιαννόπουλον, Λόξαν**: Εἰς τὰς ἀπορίας σας θ' ἀπαντήσωμεν προσεχῶς.— **Αἶδεο. Ἀθαν. Σπαντιδέαν, Σαῖθωνα Καλαμῶν**: Τὰ τοῦ Διακόνου δὲν λέγονται ὑπὸ τοῦ Ἀναγνώστου ἢ τοῦ Φάλτου.— **Αἶδεο. Κ. Μαντούλαν, Πεοδικακί Βάλτου**: Σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς σας λόγους καὶ συγχαίρομεν διὰ τὰς καλὰς σας διαθέσεις. Εἰς τὰς ἀπορίας σας θ' ἀπαντήσωμεν ἐν καιρῷ.— **Αἶδεο. Στέφ. Παπαδήμον, Ἄνω Ραφτόπουλον Εὐδωντίας**. Σὰς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. Περὶ τοῦ κλεισίματος τῶν Βημοθύρων ἐγράφησαν καὶ δέοντα καὶ ἄλλοτε. Εἰς τὰς λοιπὰς ἀπορίας σας θ' ἀπαντήσωμεν ἐν καιρῷ.— **Αἶδεο. Νικ. Τόμπροζ, Ἐφημ. Αγ. Ἰωάννον Γαργαρέτας Ἐνταῦθα**: Εὐχαριστῶς ἀπαντῶμεν εἰς τὰ ἐρωτήματά σας: 1ον) Κατὰ τὴν Μεγ. Εἴσοδον μνημονεύει μόνον ὁ πρῶτος τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων. 2ον) Κατ' ἀρχὴν ἰσχύει διὰ τὰ Ἱερατικά Συλλειτουργοῦν ὃ, τι καὶ διὰ τὰς Ἀρχιερατικὰς Λειτουργίας, ὡς πρὸς τὰς ἐκφωνήσεις. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει Λιάκονος διὰ τὰς αἰτήσεις, αἱ ἐκφωνήσεις τῶν Συναπτῶν καταμένονται ἐξ ὑπαμοιβῆς μεταξὺ τῶν συλλειτουργούντων ἱερέων, αἱ ἐκφωνήσεις ὅμως τῆς μεγάλης εὐχῆς τῆς Ἀναφορᾶς (ἀπὸ τοῦ Ἐξίου καὶ δίκαιον) καθὼς καὶ αἱ συνδεδεμέναι μετ' εὐλογίας, ἀνηκούσιν εἰς τὸν προεξάρχοντα Ἱερέα, ὅστις καὶ μόνος εὐλογεῖ. Κατὰ παρέκκλισιν προσεξάρχοντες τινες παραχωροῦσιν εἰς τοὺς συλλειτουργοὺς τῶν ἐκφωνήσεις καὶ εὐλογίας τοιαύτας καλλίτερον, ἐν τοῦτοις, νὰ τηρητῆ ἡ τάξις ἀπαγορευκλίτως. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ὑπάρχει μεχρι τοῦδε παρ' ἡμῶν ἐκδεδομένη γραπτὴ περὶ τούτων διάταξις.— **Αἶδεο. Ἱερέα Π. Α.** Σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς καλοὺς σας λόγους· εἰς τὰς ἀπορίας σας θ' ἀπαντήσωμεν ἐν καιρῷ· διατὶ ὅμως ἡ ἀνεπιθύμητος ἀνωγμία;— **Αἶδεο. Κων. Γιώταν, Δωροθέαν Ἀλμωπίας (Πέλλης)**: Σὰς εὐχαριστοῦμεν καὶ σὰς συγχαίρομεν διὰ τὰ καλὰ σας αἰσθήματα καὶ εὐγνωμονοῦμεν διὰ τὰς εὐχὰς σας· ζητηθὲν βιβλίον ἐστάλη ἐγκαίρως. Ὁ γάμος μεταξὺ δευτεροεαδελφῶν (ἐκτον βαθμοῦ ἐξ ἑμῶν) εἶναι ἤδη ἐπιτετραμένους. Τὰ μαθήματα τῆς Ἐξομολογητικῆς δὲν ἐκδίδονται εἰς φυλλάδια· ἐλπίζομεν ὅμως νὰ δυνηθῇ προσεχῶς ἢ Ἀποστολικὴ Λιακονία ν' ἀρχίσῃ νὰ ἐφοδιάξῃ τὸν Ἱ. Κληρὸν μας καὶ με τοιαῦτα βοηθήματα. Σὰς συγχαίρομεν διὰ τὴν λίαν ἀξιέταιον φιλομάθειάν σας.— **Αἶδεο. Θεόφ. Ἐπ. Τσιαμπόκοιλον, Ἐφημέριον Βουτιῶρου Καρπενήσιου**: Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰ συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχὰς σας. Ὅταν ὁ ἀνάδοχος δὲν γνωρίζῃ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, δύναται τοῦτο, κατ' οἰκονομίαν, ν' ἀπαγγελθῇ παρ' ἄλλου τινός, διότι ὁ ἀποκλεισμός τοῦ τοιοῦτου ἀναδόχου θὰ ἐδημιούργει πολλὰ ζητήματα. Καλὸν εἶναι ὅμως νὰ μὴ ὑπάρξῃ εἰς τὸ μέλλον χριστιανὸς ἀγνοῶν τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως

καί, τὴν ἐν γενικοτάταις, ἔστω γραμμαῖς, ἐννοίαν τοῦ περιεχομένου του.
Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς δύο ἀναδόχους καὶ τὰ διπλᾶ ὀνόματα, ἀμφότερα ἔχον
ἀπαγορευθῆ διὰ Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

«Ὁ Ἐφημέριος» στέλλεται δωρεὰν πρὸς ὅλους τοὺς συνδρομητὰς τῆς «Ἐκκλησίας», τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ παράρτημα.

Σημείωσις: Δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὸν **Αἰδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον**, Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασιῶν 1, Ἀθήνας (τηλέφ. 72.112).

ΔΙΑ ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΟΡΙΑΣ ΣΑΣ

Α') Βοηθήματα διὰ Κατηχητὰς :

1. Ἱστορίαι ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Μαθήματα διὰ τὸν Α' Κύκλον τῶν Κατωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων. Ἐκδοσις Β'	Δρχ. 20.000
2. Ἡ στολή τῆς ψυχῆς μας, Μαθήματα διὰ τὸν Α' Κύκλον τῶν Μέσων Κατηχητικῶν Σχολείων >	20.000
3. Ἡ Χριστιανικὴ Κοσμοθεωρία, Μαθήματα διὰ τὸν Α' Κύκλον τῶν Ἀνωτέρων Κατηχ. Σχολείων >	20.000
4. Χάρτης τῆς Παλαιστίνης	> 15.000

Β') Ἄλλα χρειώδη :

1. Σήματα, δι' ὅλους τοὺς τύπους τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἕκαστον	> 1.000
2. Σημειωματάρια διὰ μαθητὰς, ἕκαστον	> 500
3. Εἰκόνες διὰ τὰ μαθήματα τοῦ Α' Κύκλου τῶν Κατωτέρων Κατηχ. Σχολείων, ἐκάστη σειρὰ ἐκ 31 εἰκόνων	> 3.100

Γ') «Τὰ Χαρούμενα Παιδιά»

Μηνιαῖον περιοδικὸν διὰ τοὺς μαθητὰς
τῶν Κατωτέρων καὶ τῶν Μέσων Κατηχητικῶν Σχολείων.
Τιμὴ φύλλου Δρχ. 600